

Hayalet Gemi

20.000 TL. Sayı 17 Şubat 1994

*Başka bir dünya olduğuna yemin edebileceğiniz o
açık denizlerin gecesinden çıkıp gelen hayalet
geminin sisli şehir caddelerinde,
köy mezarlıklarının tarlalarla kesiştiği boşluklarda,
çocuk parklarında ve kurgusu boşalmış
luna-parklarda, sandalyeleri ters çevrilmiş
meyhanelerde, okuyucuları çoktan yokolmuş
kütüphanelerin ıssız koridorlarında gezindiğini
mutlaka birileri fısıldamıştır kulağınıza. Hatta
geceleyin birdenbire havlayan köpeklerin neden
ürktüklerini o zaman hissetmişsinizdir.
Ya da tüm bunlar uyku ile uyanıklık arasında
yaşanan türden bir hayal...*

seyir defteri

*Zamanın bile başlangıcından önce, dipsiz ve karanlık bir uçurum
olan kaostan tanrılar düzeni kurdu...*

*Şimdi neden kendi ellerimizle tekrar yaratmaya çalışıyoruz
bu uğursuz karmaşayı?*

içindekiler

4

terra incognita

KAOS

adnan kurt

11

kayıp harita

KAOS İLE KOZMOS BİR GÜN GEZMEYE GİTMİŞLER

meral miniç

12

deligömlüğü

BİR KELEBEĞİN KANAT ÇIRPIŞINDAN NE ÇIKAR

pınar türen

14

üstü çizilmiş kişiler

SABIKALI GEÇMİŞİN KLIRBANLARI

yasemin sarıkaya

16

uçan hollandalı

KAOS VE GİDEN PEYGAMBER

murat gülsoy

18

başka bir dünya

BİRİLERİ KENTİN ELEKTRİĞİNİ KESİNCE

selim ergun

24

uzakyıldız

KİMSEYE MEKTUPLAR

esra zeynep

27

aytutulması

ASES İÇİN

murat gülsoy

30

deniz kızlarının şarkısı

RENKSİZ DUVAR

meral miniç

31

sisdüşleri

BASICA BİR DÜNYAYA GÖÇMEK

ayşe tlüzkan

32

yanlış pusula

SORUNLU DÜNYANIN ÇİRKEF SURATI

pınar türen

34

kara göründü!

AŞK, NONLİNEER DİNAMİK DENKLEMLER VE KAOS

ata akın

36

şeytanminaresi

KAOS YA DA BİR GÜNÜN GÜZELLİĞİ GECEYLE AÇIKLANIYOR

yelda karataş

37

şişedeki mesaj

KAYNAMA

bayram keten

38

hayalperdesi

BİRİNCİ MEVKİDE AŞK

ergun kocabıyık

42

puslu manzaralar

SİYAH-BEYAZ FOTOĞRAFLARDA HANGİ MUTLULUK KALDI

meral baki

43

med-cezir

DOĞA FELSEFESİNİN EVRENSEL VE FELSEFİ GÖRÜNÜMÜ

adnan kurt

KAOS

adnan kurt

*Bilemezsiniz tanıştığımıza nasıl sevindim,
Acayip Çekiciliğinize tutuldum.*

KISSA

*Çok önceleri, zamanın
başlangıcından da önce tanrılar
boş anlarında eğlensin diye insana
1 tamsayısını vermişler. Daha
sonra 1 sayısından acayip
hoşlanan adam arayıp bir başka
sayı bulmuş ve buna
-karıştırmamak için- 2 demiş. Ve
bir tane daha bulup 3 demiş.
Sonraki günler N tamsayısının
güzelliği ve gerçekliğiyle kendinden
geçen adamın eşi çekici bir meyve
ile gelmiş. Meyveyi veren bahçıvan
bunun $\aleph_0$ olduğunu söylemiş
kadına meyveyi ısırmasıyla
birlikte, adam esrikleşmiş, zihni
yükselip $(1+1+1+\dots)$ in anlamını
kavramış. Sabah uyandıdaysa
yalnızca içi boş semboller kalmış
elinde....*

HİSSE

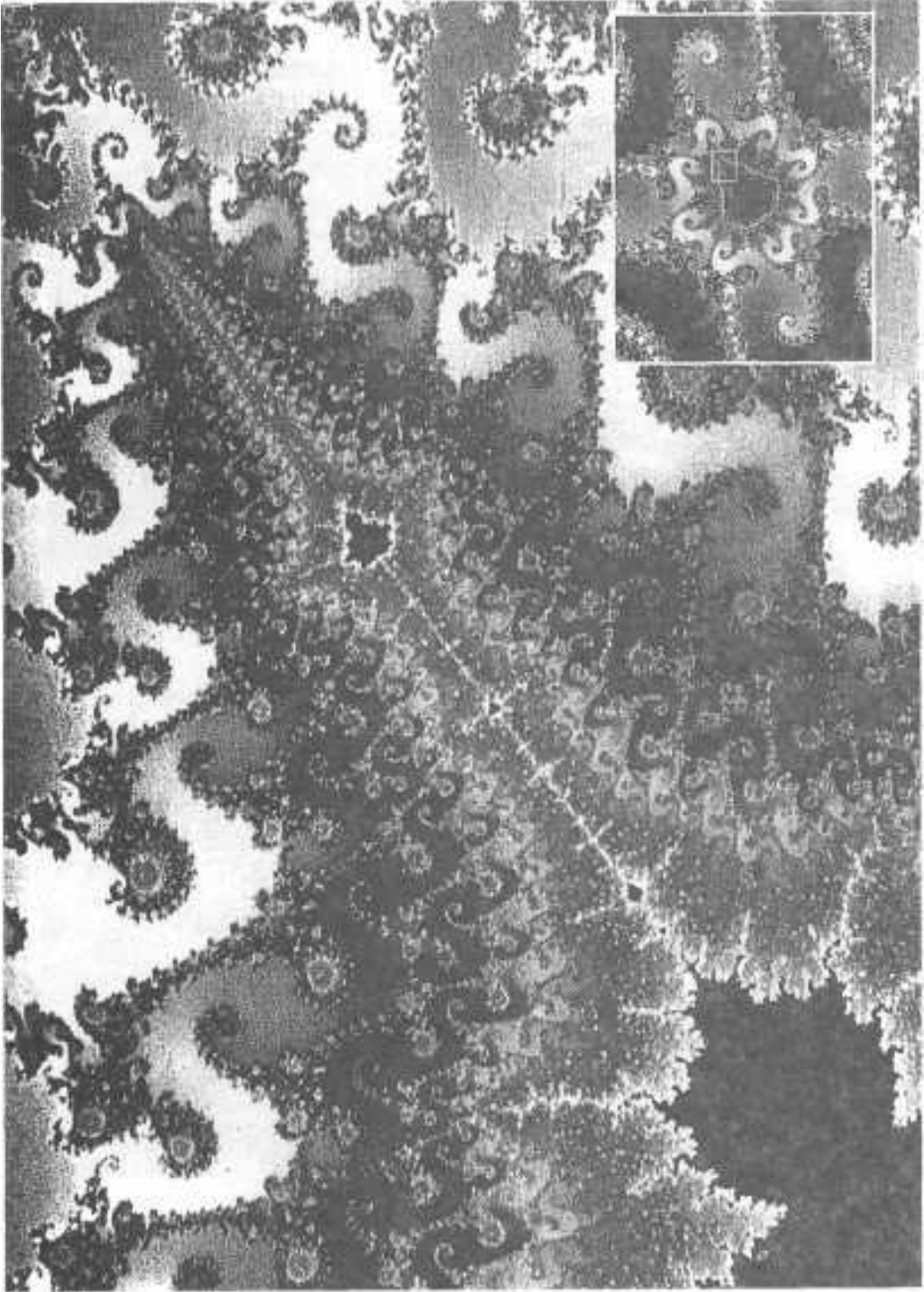
*Uzandıklarınız kavrayışınızı
aşmasın.*

Bulutları hiç görmemiş bir gökyüzünde güneş battı. Cam gibi pürüzsüz bir dünyada rüzgarlar esti. Gece hiç gelmedi ve sonbahar hiç kış olmadı. Yağmur da yağmadı. Edward Lorenz'in iklim benzetimi yeni bilgisayarında ağır ağır işliyordu.

Lorenz penceresinden gerçek iklimi izliyordu: Massachusetts Teknoloji Enstitüsü gün doğumundaki ağır sisle kaplanmış, Atlantikten gelen alçak bulutlar tavanları yalamaktaydı. Lorenz'in odasını kaplayan bilgisayar (yani teller ve vakum tüpleri yığını) tedirgin edici sesler çıkarıyor, hemen her hafta bozulup kalıyordu. Bu bilgisayarı ne bir sis ne de bulutları betimleyebiliyordu. 'Ama yine de 1960'da Lorenz'in oyuncak iklim modeli, idealize edilmiş dünyada esen rüzgarları, dolanan fırtınaları gösteriyor, üniversitede bunun duyulmasıyla diğer bilimciler odayı doldurup, makina'nın tahminleri üzerine iddiaya tutuşuyorlardı. Lorenz havadan sudan şeyleri seviyordu, yani bir meteoroloji araştırmacısı için gerekli önkoşulları sağlamıştı. Havaküredeki devinimler, gelip geçen bulutlar her zaman matematiksel kurallara uyuyor ama asla tekrarlamıyordu. Acaba bilim günün birinde bu büyüü çözebilecek miydi? Hava tahminleri ortalamalarla ifade ediliyor, yıllara, aylara göre dağılımlar hesaplanıyor, kestirimler yapılıyor. Hep istatistikler! Oysa

$\aleph_0$, Aleph sıfır, George Cantor'un öne sürdüğü, tüm kesirli sayıların, tamsayıların ve doğal sayıların sayılarının toplamı olan sonsuz sayma sayısı; tüm kümeler için aynıdır.

-terra incognita-

bir tohumda dünya...

aslanan havaküredeki örüntünün zamanla değişimiydi, bilgisayarında yarattığı modelde yakaladıkları buna ilişkindi.

*O halde evrenin şimdiki durumunu
önceki durumunun sonucu, ve
gelecekteki durumunun nedeni
olarak görmeliyiz.*

Laplace

*Bu dünyanın gerçek mantığı
olasılıklar hesabıdır.*

Maxwell

Bu makina dünyasının tanrısı oydu. Özgürce, canının çektiğince seçiyordu doğa yasalarını.

Hava tahmini, pek öyle bilimsel bir iş gibi görünmüyordu. Teknisyenler, masa başında oturup, aygıtlardan topladıkları veriler ve önsezileri ile gelecek günlerin nasıl olacaklarını yorumladıkları biliniyordu. Bir takım bilim- yerleşkelerinde ise çözümü olan problemler gözdeydi. Ve bilimsel inançlar, bu tür yerlerin ürettiği bilgiyi şekillendiriyordu. Yani meteorolog hava durumunu kestirecekse birtakım bilimsel dayanakları olmalıydı. Bilimde, ve özellikle Newton mekaniğinin temel alındığı dünyevi sorunların çözümlendiği dallarda dogma Laplace tarafından"oluşturulmuştu:

*Doğada herhangi bir an etkin olan
tüm kuvvetleri ve evrende varolan
tüm nesnelerin o andaki
konumlarını bilen bir zeka,
evrendeki en büyük cisimlerden, en
hafif atomlara kadar tüm
nesnelerin hareketlerini tek bir
formül kapsamında toplayabilir.
Yeter ki bu zeka, bulunan verilerin*

*hepsini çözümleyebilecek kadar
güçlü olsun. Böyle bir zeka için
kesin olmayacak hiçbirşey yoktur.
Geçmiş gibi gelecek de onun gözleri
önünde olacaktır. İnsan aklının
astronomiye vermeyi başaramadığı
üstünlük, böyle bir zekanın gücü
yanında zayıf bir taslak gibi kalır.
Mekanik ve geometrideki buluşlar
evrensel çekim kuramı ile birleşince,
insan aklını, dünya sisteminin
geçmiş ve gelecekteki durumunu,
sözü geçen bir tek formülün
çerçevesinde kavramaya
yaklaştırmıştır.*

Bu ilkeyle yola çıkan bilimcilerden J. von Neuman 1950lerde Princeton İleri Araştırmalar Enstitüsü'nde* ilk bilgisayarları tasarladığında, "hava tahmini yapmak, bilgisayarlar için biçilmiş kaftan" diye düşündü.

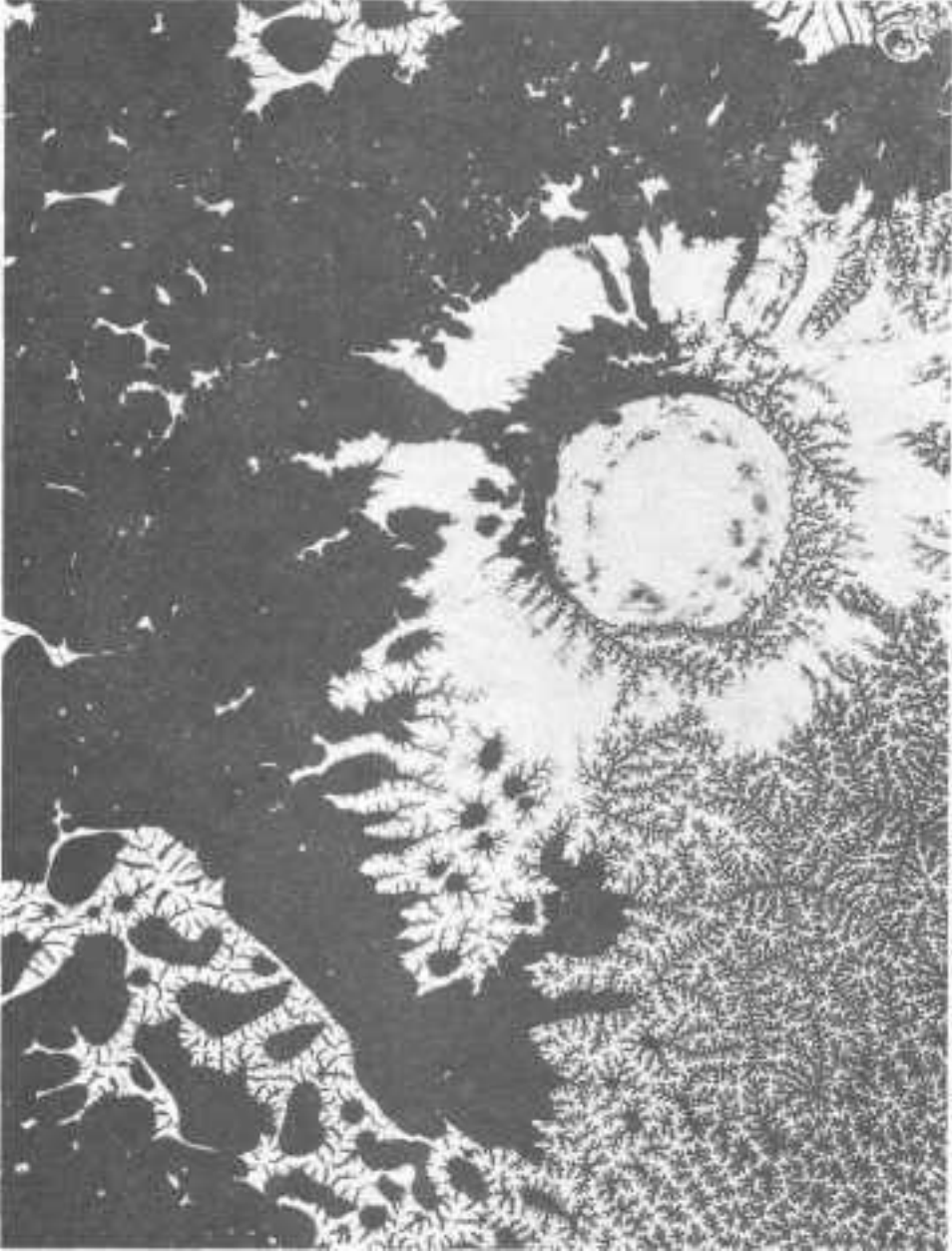
1961 kışında, uzun bir diziyi incelemek isteyen Lorenz, bütün benzetimi baştan koşturup zaman yitirmek yerine, eski verileri kullanıp, programı yarıdan bir yerde başlattı ve şaşırdı: sonuçlar eskisinden farklıydı.

Lorenz'in kullandığı deterministik diferansiyel denklemler, aynı başlangıç koşulları için aynı sonuçları vermeliydi. Ama az önce yaptığı gibi çok çok küçük farklarla başlatıldığında, model katastrofik sonuçlar verebiliyordu.

Lorenz'in vardığı nokta, şuna denk geliyordu: Brezilya ormanlarında kan'at

* Bkz. Platonik Cennet, Ed Regis, Hayalet Gemi Sayı 7, Nisan 1993

-terra incognita-

bir çiçekle cennet....

çırpın bir kelebek, Teksas'ta bir fırtınaya neden olabilir! (AAAS, Washington 1979). Yani Kaos.*

*Zamanın ve yerin, yüksekliğin,
genişliğin, uzunluğun kaybaldığı
boyutsuzlukta,
Doğanın ataları: en eski gece ve
Kaos, Ebedi anarşiyi barındırır.*

**J. Milton
Yitik Cennet**

İnsanların basitlik arayışı ve doğanın kendiliğinden karmaşası, bilim tezgahına malzeme oluyor. Kayalardan akan suyun türbülansı, yükselen sigara dumanının girdapları, iklim örüntüleri (pattern), borsa hareketleri, zarların yuvarlanması, sara nöbetleri, kalp aritmileri, laser kararsızlıkları tüm bu görüngüler (Milton'un tanımıyla "Kaotik" denilebilecek) önceleri tamamiyle rassal olaylar olarak görülüyorlardı. Doğanın bu garip ve bozuk davranışları kestirilemez, istenmez ve temel bilimlerce anlaşılamaz diye hasıraltı ediliyordu. Bu görüngüler bazen doğrusal olmayan denklem kümeleriyle açıklanmaya çalışılıyordu.

Ama şimdi, büyük veri kümelerini öğütebilen bilgisayarlar ve çizim yetenekleri ile, çözümler için görsel bir duyu kazanılmaya başlandı. Böylece deneysel matematik, kaos çalışmalarını olanaklı kıldı.

Artık kaos, rassal görünen ama bir dizi

*Encyc. Brittanica'ya göre kaos, Yunanca ~~καος~~ 'dan türetilmiş ve herşeyden önce varolan sonsuz ve boş uzayı tanımlıyor. Daha sonraları Romalılar Dünya mimarının düzen ve uyum içine soktuğu, kaba ve şekilsiz asıl olarak kullanıyorlar. Günümüzde kaos, düzensizlik ve şekilsizliğin hüküm sürdüğü bir durumu anlatıyor.

doğrusal olmeyan denklemlerin deterministik gelişimini gösteren olayları anlatmak için kullanılıyor. Kaos doğrusal olmayan dinamikteki en basit olaylarla, en zor olan türbülans arasında bir yerdedir, yani kaos deterministik bir düzensizliktir.

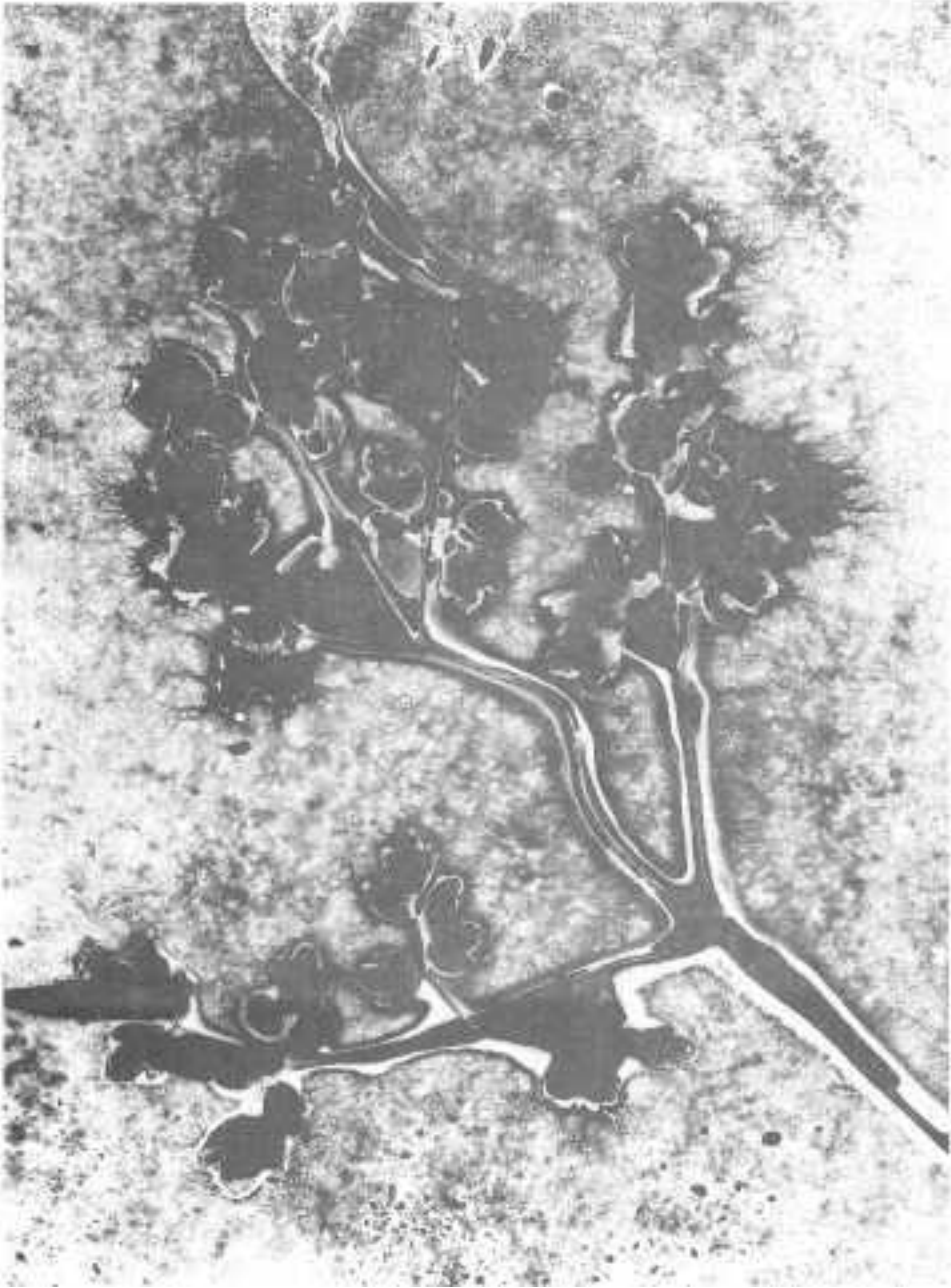
Bu heyecan nereden geliyor? Kaos kuramı ile, araştırmacılar doğrusal olmayan görüngüleri öngörebilecek yeni bir araca kavuştular. 1963'de Lorenz, havaküreyi modellemek için Navier-Stokes denklemi kullanmıştı. Başlangıç koşullarındaki küçük farklılıklar, zamanla üssel farklılaşmalara yol açıyordu. Ama havaküre değişimleri belli bir şekli koruyordu. Yani değişkenler kümesinin oluşturduğu hiç bir yörünge, belli bir yüzeyi terkedemiyordu. Bu, bulunan ilk **acayip** ya da **kaotik** çekiciydi.

*Bilemezsiniz tanıştığımıza nasıl
sevindim, Acayip Çekiciliğinize
tutuldum.
Çöle Porter*

Bu ne demektir? İklim açısından, Aralıkta İstanbul'da hava sıcaklığının asla 80°C olamayacağı, ya da Ağustos'ta Kaş'ta -20°C olamayacağıdır. Bu tür olaylar acayip çekici yüzeyler üzerinde yoktur. Ama hava tahmini yine de kısa dönemler için yapılabilir. Çünkü, ufak tefek oynamalar, üssel sıçramalar yaptırabilir. Yani Akkuyu'da kurulacak Çekirdek Tepkimecisi deniz suyu sıcaklığını 2°C artırdığında, Karadeniz kıyılarında yağmur yağmayacağını, ormanların kuruyacağını söyleyemesek de, en azından tersi kanıtlanamaz.

Çekicilikle anlatılmak istenen, zamansal gelişme sırasında, bir sistemin değişkenlerinin takılıp kaldığı yörelerdir. Örneğin bir sarkaç, sürtünme ile yavaşlayıp durduğunda, evre uzayında çekici nokta hız

-terra incognita-

sonsuzluk avucunda, ölümsüzlük bir anda.

ve konumun sıfır olduğu noktadır. Zaman geçtikçe sarkacın hızı azalır, ve sonunda orta noktada durur. Hız ve konum çizimi yapılırsa bu bir spirali andırır. Spiral üzerindeki hareket, hız ve konumun ilişkisini anlatır ve ilerledikçe sıfır noktasına gelinir. Bu yörüngeden kaçış yoktur. Daha karmaşık sistemler için daha çok sayıda değişken ve boyut kullanılır ve çekici bir nokta değil, bir eğri, ya da bir yüzey olabilir. Değişkenler, acayip çekicinin tanımladığı bir yüzeyi terkedemeyebilirler.

Kaotik çekici bir kırılcadır. Kırılca (Fractal) ise, büyütüldükçe yapısal ayrıntısı artan bir nesnedir. Bir kırılcaya hangi ölçekte baksanız, istatistiksel olarak benzeşen (kendine benzeyen) yeni bir yapılanma görürsünüz. Öyle bir çizgi düşünün ki daha yakından baktıkça koşut çizgilerden oluşsun. Herbir çizgiye daha yakından bakınca yine koşut çizgiler görünsün. İşte bu bir kırılca. Bir kırılca asla en küçük yapıya indirgenemez. Çünkü matematiksel olarak noktalar sıfır boyutlu, çizgiler sıfır kalınlıktadır. Ne kadar büyütseyiz de onlar değişmez.

Bir sistem kaos koşullarını sağladığında artık dönemsel davranışından söz edilemez. Yörüngeleri başlangıç değerlerine çok duyarlıdır ve ıraksama/yakınsama eğilimleri çok belirsizdir. Kaos çalışmaları geleneksel sınırları artık aşıyor. Yalnızca fizik ve matematikte değil, meteoroloji, biyoloji, norofizyoloji, ekonomi, astronomi, ve akışkanlar mekaniği, sosyoloji, psikoloji de kullanılıyor. Eskiden rassal olduğu varsayılan herşeye yeni bir gözlemlerle bakmamızın tam zamanıdır.

Yüzyıllar boyunca, büyük bir rahatlıkla evrendeki ayrıklık ve sonluluğu farkettiler. Çok önceleri

Yunanlılar madde sürekliliğinin ayrılmaz atomlarla değiştirilmesini önerdiler. Ardından Avagadro bir kutu içindeki atomları saydı ve sonlu sayıda olduklarını buldu. Bu yüzyılda Einstein, Newton'un sonsuz bir kavramını reddetti, Planck enerji sürekliliğimizi elimizden aldı. Sonraları, Heisenberg eşlenik değişkenleri gözlemdeki kesinliğin sınırlanmış olduğunu anımsattı. Ve son olarak, algoritmik kaos kuramları, hiçbir değişkenin kesinlikle ölçülemeyeceğini kibarca ortaya koydu. Yani fiziksel olarak, sayılar sürekliliği bir hayaldir.

J. Ford
Physics Today

Kaynakça

- H.Haken: Advanced Synergetics Springer Verlag '83
J. Gleick: Chaos Viking '87
F. Su: Technology of Our Times SPIE'90
H.G. Schuster: Deterministic Chaos VCH '88
D.R. Hofstadter: Metamagical Themes Penguin: '85
R. Penrose: The Emperor's New Mind Vintage '89

KAOS İLE KOZMOS BİR GÜN GEZMEYE GİTMİŞLER

meral miniç

Gözlerimi açıyorum sabah uykusundan, dergiye göndereceğim yazı hâlâ hazır değil çünkü dün Güneş'e verdiğim derginin içinde taslağı unuttuğumdan elim kolum bağlı kalmış. Ofise gelir gelmez faks çekmesini rica ediyorum ve ricam yerine getiriliyor. İşte önümde ama çok çok eksik henüz. Birinci satırı sağa çeksem, beşinci cümleyi nasıl etkileyici hale getirsem dedikçe herşeyin daha daha çok karışıp, çetrefil hale geldiğini, masanın yarım yamalak yazılarla dolu kağıt yığınının taşımaya başladığını farkediyorum; "masa da masaymış ama bana mısın demedi!" diyorum.

Ben öyle bakınıp dururken, Mehmet seri adımlarla mutfığa süzülüyor. İşte Mesih diye ona atılıyor, saç, sakalı ve ince yüzü ile tip yerine oturuyor. Meşhur sorumu -bu yazıyı hazırlarken meşhur oldu- soruyorum ve cevap; " Kaos paylaşılmaz, yaşanır sessiz sedasız..." diyor. Yaa, buyur bakalım! "Yazının içeriği kaos olmalı ama şekil olarak kozmosa nasıl sokabilirim?" sorusunu sesli telaffuz ederken Mehmet bir elinde telefon, bir elinde kalem "İşte yazarların asıl sorunu da budur!" diyor. Ben bilmiyordum sanki, sancılar çekip, kıvranmaya devam ediyorum. "Pek çok yazıdan alıntı yap" fikrini ortaya atıyor. Konuşurken, düşünürken, bu alıntı parçaların kendi yaşam deneyimlerimden alınabileceğini farkediyorum. Mesela Can, saçımı parmaklarına dolayıp fiyaka ile boşvermişlik karışımı bir dengede keserken ne demişti: "Bak, sen farklı bir model düşünürsün, ben de bir hayalle

başlarım ama her seferinde başka bir şey olur." Can, teşekkür ederim.

Sonra babama atkı örerken ipin inceliğinin beni bu kaçlar zorlayacağını hesaplayabilmiş miydim? İlmek kaçırmak kaos değilse neydi? Ama yaşam dokunuyordu her ilmekte, düşünceler, duygular ve daha neler neler? Behçet Necatigil'in "Kilim" şiirini düşündüm. Zııır kapı! Ismarladığımız yemekler geldi, bugün o çok samimi, bol ablalı konuşan çocuk getirdi yemeği kaç günden sonra. Masada en son yine ben kaldım. Yemeklerin üzerini kapattıkları aleminyum folyo ile dalgın dalgın oynamaya başladım. "Selçuk, sence bu neye benziyor?" dedim. Önce, yumurta, dedi Selçuk sonra çevirince oturan bir adam gördüğünü söyledi, onayladım; şişman bir adam Buda olabilir, kalabalıktan, kendi varlığına kaçan adam.

Karşıdaki binaya takıldı bakışlarım; binanın dışına bakılır, içinde yaşanır... Yumurta, yumurtanın içinden canlı çıkar... İnsanın içikle organlar vardır... İç ve dış... Pozitif ve negatif... İçin dışa, dışın içe dönmesi ve varoluşun tamamlanması... varlıklar.... derken:

Yumuyorum gözlerimi, toz bulutları dönüyor düşümde, uzay boşluğu genişliyor. Bir toz zerresi oluyorum ben de. Diğer parçacıklarla birbirimize çarpıyoruz, ısınıyoruz gitgide. Işık yıllarının ötesinden ortak belleğimiz çağrışımlarla dolu, hatırlıyoruz. Bir fısıltı yayılıyor; kozmos, kozmos, kozmos....

BİR KELEBEĞİN KANAT ÇIRPIŞINDAN NE ÇIKAR!

pınar türen

En iyisi hiç düşünmemek dedim, hatta tüm duyulardan uzak bir yaşam sürmek istedim. Kör olmak sefaleti görmemek için, sağır olmak haykırışları duymamak için ve nihayet dilsiz olmak isyan edememek için.

Tüm bu düzen içi düzensizliklerin sebebini düşündüm. Birşeyler oldu ve ben doğdum. Annemin sütü ile büyüdüm. Bol bol ağladım. Her ağlamamda annem ya süt verdi ya kucağına aldı. Çoğunda sustum, nedeni ne olursa olsun. Bir yaş geldi "Hadi" dediler "Okula gidiyorsun". Aynı kadere mahkum bir sürü insan evladıyla başladım tahta sıralarda oturmaya. Sebebi ne olursa olsun, okudum. Hem de yıllarca. Başkaldırdım hayatımın durmadan akıp gitmesine. Oysa daha neler vardı isyan edilecek. Nice isyanları geçiştirdim haykırmaya korkan yüreğimde. Sesimi çıkarmadım ve gizlice göz yaşı döktüm isyan edemeyişime. Sebebini bilsem neye yarar ki? En iyisi hiç düşünmemek dedim, hatta tüm duyulardan uzak bir yaşam sürmek istedim. Kör olmak sefaleti görmemek için, sağır olmak haykırışları duymamak için ve nihayet dilsiz olmak isyan edememek için. Sebebini bilemiyorum ama yaşıyorum işte. Kafamda milyonlarca hücreye sıkışmış düşüncelerim, yüreğimde acılarım, bedenimde kahırlarım, bunca düzen içi düzensizlikleri yaşıyorum, sebebini bilemeden.

Arkamda kısa tarihim, önümde istatistiklere göre uzun geleceğim, sebepsiz yere düşüyorum yaşamın çatallı yollarına. Sonumu bilemeden çizmeye çalışıyorum yolumu. Hiçbir matematik teorisi, hiçbir

fizik kuralı yardım etmiyor bana yönümü bulmamda. Uyumak ve rüyalarımdeki karmaşada uyanmak istiyorum. Rüyalardeki o anlamsız geçişlerde yaşamak istiyorum. Sebebini bilemiyorum ama insanca korkuyorum rüyalardeki tahmin edilemezlikden. Oysa sebebini bilemeden onca şeyin, bu düzende de sıkışıp kalmadım mı. "Ne ekersen onu biçersin" türünden ata sözlerini niye ezberletirler küçükken? Belki de korkutmamak içindir hayatın henüz başındaki bir insanı. Ama zaman tüm hışırtıyla çullanınca üstümüze ve ekilen biçilemeyince, "birşey ekersen ama ne biçiversin bilinmez" oluyor atasözünün yeni söylenişı. Sebebini bilemiyorum ama yine de hep bir sebep buluyorum hayatımın her kıvrımı için. Sanki nedeni olmayınca anlamsız olacaktıymış gibi doğmam, büyümem, gelişmem, kısacası yaşamım. Hatta ölmemin bile bir nedeni olacak -ne anlamı varsa. Doktorlar kalp kifayetsizliği diyecekler belki ölmemin nedeni olarak. Ama kimse aşırı dozda mutsuzluk demeyecek çünkü mutsuzluktan kimse ölmez tıp literatürüne göre. Büyük düşünen düşünürler sebep-sonuç ilişkisiyle açıklamaya çalışmışlar dünyanın düzen içi düzensizliğini. Çok basit; elma ağaçtan yere doğru düşer çünkü yer çekimi vardır. Hatta koskoc? Ay bile bu çekim gücü yüzünden takılıp kalmıştır dünyanın çevresine ve döner durur asırlardır. Belki de Ay Dede

gönlünü kaptırmıştı Tabiat Ana'ya. ve yıllardır ona kur yapar etrafında dönerek. Hatta bazen Tabiat Ana'nın gönlünü öyle bir kabartır ki Ay Dede, dalgalanır durur Tabiat Ana'nın gönlü de biz Med-cezir deriz buna. Hiç anlamayız Tabiat Ana'nın halinden ve fizik kanunlarını sebep sayarız. Ne güzel hayal dünyam ve hayallerimde kendi sebeplerim. Sıcak ve yalın Oysa gerçek dediğimiz kaos sebebi bilinmeyen ve asla da bilinemeyecek olandır.

Kaos teorisi doğrusal olmayan şeylerin sebebinin asla bilinemeyeceğini söyler. Brezilya'da biraz irice doğmuş bir kelebeğin kanat çırpışı ertesi gün Teksas'da bir yerde fırtınaya sebep olabilir. Ama bıçkimse fırtınanın gerçek sebebini bilemez.

SABIKALI GEÇMİŞİN KURBANLARI

yasemin sarıkaya

Dünyamıza her sabah doğudan hırs, mücadele, para ve liberalizm gibi değerlerle yükselen güneş, akşamları batıdan kardeşlik, eşitlik, adalet gibi kavramlarla birlikte batar.

Bütün savaşlar, tüm o sosyal ve tarihsel gerçeklerden ve incelemelerden uzakta bir kördüğüşü değil de nedir? Birinin küllerinin temizlenişinin ardından çeyrek yüzyıl geçmeden daha korkunç diğerini yaşamak, ilkinde birinci, sonrakine ikinci diye isim vermek tarihsel gerçeklikte nasıl açıklanır bilemiyorum.

Barışı anlamlı kılan, savaşırsızlık sürecine paye ve **make love, not war** tişörtlerine malzeme veren bu eylemlerin amaçları ya da gerekçeleri tarih boyunca değişmediği gibi, bugünün kaos unsurlarından da eksilmediği birşey yok. Toprak alınıyor, toprak verilmiyor. Ülkelerin bölünmez bütünlüğü korunurken, bütünden ayrı yaşamak isteyenler ısrar ediyor. Bir yerlerde birileri tok ve rehabet içinde, diğer yerlerde ötekiler aç ve sefil uykuya dalıyor. Hayalleri dahi büyük bir ihtirasla tüketenlerin gölgesinde "benim herşeyim var, çok şükür" diyerek lotarya fantazilerine yüz vermeyen boyacı çocuğun mağrur mahzunluğu ve televizyonun iri çiçekli perdelerden sızan mavi ışığında daha bir keskinleşen yoksulluk aynı anda hem 80 öncesinin devrimci jargonuna, hem de bugünün yoksulluk edebiyatı sakızı çiğneyen popülist siyasetine temel oluşturuyor.

Az gelişmişlerin gelişmişliklerindeki azlığın,

çoktan gelişmişlerdeki fazlalıkla gideril (e)meyeceği ortada. Bu dünya düzeni dünya nimetlerini "kardeş payı" yapmak niyetinde olmadığı gibi, adaletli olmak zorunda da hissetmiyor kendini. Sisteme karşı duruşlar -her dönemde- ya çıkış noktası olan muhalefetten öteye gidemediği, ya da varoluşlarını muhalefet olmaya dayandırdıkları için o hep sözü edilen ve neye tekabül ettiği tam anlaşılamamış (böylesi devrimlere ilişkin kısır tarihimize dayanarak affımızı isteyebiliriz belki) "düzen değişikliği"ni gerçekleştiremediler. Karşı hareketlerin liderleri -kahramanları- iki kuşak sonrasının pragmatik bireylerine dönüşerek hızlı bir evrim geçirdiler.

Dünya sahnesinde tek adam rolünü 2. Dünya Savaşı'ndan sonra edindiği güçle kazanan Amerika, **one man** showunu yıkılan duvarların üzerinde daha bir cüretkar sürdürüyor şimdi. Savaşın ardından tamamen yıkıntıya dönüşen Avrupa ve Japonya, politik ve ekonomik anlamda Amerika'nın yöneticiliğini kabul etmek zorunda kaldılar. Doların dünya para birimi, Amerika'nın (özellikle ellilerin sonlarına kadar) merkez bankası haline dönüşmesi ile esirgeyen ve bağışlayan yegane güç, kuzey yarımkürenin batısına yerleşti. Uslu çocuklar Avrupa ve Japonya'nın yeniden inşaatı çabaları hızlı sonuçlar verdi ve sistem kendi dengeleri üzerine oturdu.

Kavga bitti ve herkes evine döndü. Felaketin davalı ve davacıları savaşın ardından Birleşmiş Milletler, Uluslararası Af Örgütü gibi kurumlar oluşturup İnsan Hakları Bildirisi'ni yayınlayarak insanlık suçlarını affettirdiler. Dünya Bankası, Uluslararası Para Fonu ve Avrupa Ekonomi Topluluğu ile savaş sonrası bozulan ekonomik dengeleri düzelterip yeniden kalkındılar. Bizlere Truman ve Marshall yardımları eşliğinde kalkınma planları, Amerikan arabaları ve bulgur ve süttozundan oluşan gıda yardım paketleri gönderdiler.

Herkes öpüşüp barışırken, sabıkalı geçmişininkaypaklığından huzursuz bizler, paranoyalarımızın içinde öylece terk edildik. Ve sanki içimizden birinin, çocuklarına "sosyal bilgiler" ödevinde yardımcı olurken şunları yazdığını işittik:

Dünyamız, üçte ikisi sularla kaplı, 6400 kilometre çapında ve yaklaşık altı milyar insanın binlerce yıldır yaşadığı bir gezegendir. Bazı bölgelerinde açlıktan ölen siyah derililer, bazı bölgelerinde- semirmiş beyazlar yaşar. Gelişmemiş yerlerde en çok buğday, mısır ve köylü, gelişmiş yerlerde teknoloji yetişir, Dünyamıza her sabah doğudan hırs, mücadele, para ve liberalizm gibi değerlerle yükselen güneş, akşamları batıdan kardeşlik, eşitlik, adalet gibi kavramlarla birlikte batır. Dinamik yeni kuşak gündeğümünde spor ayakkabılarını giyip jogginge çıkarken, 60'ların hızlı devrimcileri günbatımında ufka doğru kadeh kaldırır. Dünyamızı saran atmosfer, troposfer, stratosfer, mezosfer ve termosfer adlı tabakalardan oluşmuştur.....

Hayalet Gemi iki aylık büyük seferlere hazırlanıyor!

Mart-Nisan Seferi ile
iki aylık yolculuklar başlıyor...
İlk liman İHANET...

KAOS VE GİDEN PEYGAMBER

murat ölsoy

Kayıp baloların maskeli delikanlıları... Acımasız izmelerin ezdiği esir topraklar üzerinde aşk ve gözyaşı... Bembeyaz arşıafların üzerinde karakalem eski zaman kadınları, işveli, peltek dillerinde bir acayip şarkı... Seni çağırıyorlar ve sen akıp gidiyorsun zamanın içinde. Yaşananlar, şiire, söze ve renge dönüşürken şaşıyorsun... Leylaklar, morlar, pembeler, kırmızılar, yeşiller dönüp duruyor dipsiz uçurumunda zamanın... Oysa sen, siyah-beyaz sokak manzaralarında soluyorsun... Köşe başında ağlayan bir çocuğun başını okşuyorsun sadece. Mavi bir ışık yayarak aydınlatıyorsun bulunduğun zamanı belirsizce.

Dinini yayacak bir ülke bulamamış, bir peygamber olarak tebasız, kimsesiz, bir avuç gül kokusu olarak uçucu, bir damla deniz suyu olarak taze, bir tutam perçem olarak aşkla kavrulmuş, kayıp gidiyorsun, düşmüşlüğün, sefilliğın, pisliğın ve ölümlerin üzerinden...

Senin kayıp gidişini bir kaç kişi görür gibi oluyor, ellerinde şiir sayfaları, neden okuduklarını kimse bilmiyor. Bir kaç kadın-erkek görüyor senin kayıp gidişini geceleyin, yanlış anlıyor; kimi diğerini dudaklarından öpüyor, kimi bir dilek tutuyor, sen yokolurken.

Sen bu sefil ve bahtsız çağın isimsiz peygamberisin; ne fena ki ömrün kara bir kelebeğinki kadar kısa. Yanlış bir kaç aşk şiiri ve şaraba uzanan titrek parmaklarının görüntüsü kalacak belleklerde. Sonra onlar da silinecek, bellekler beton birer duvar olarak yansıtmayacak senden bir kaç soylu görüntüyü bile.

Yalnızca, bir takım iskeleler ve donuk peyzaj tabloları anacak seni. Bir de ocukluğında çekilmiş bir resminin taklidi satılacak köşebaşlarında kâbe resimleriyle birlikte. Ne yazık kimse tanımayacak seni. "Ağlayan ocuk resmi" diyecek senin resminden bahsedenler. Lokantalarda ve bazı işyerlerinde anlamsızca ağlayacak çocukluğun, herşeyi görüp bilerek. Sadece bol sakallı birileri bazı yazılar yazacaklar bu resmin üzerine; neden, niçin, nasıl gibi sorular soracaklar yazılarında ve onlar da senin gibi uzanacaklar rakılarına,

şaraplarına ve nerede üretildiğı bilinmeyen kadınlarına.

Uzun sözün kısası denilmeyecek senin hakkında. Bahsedilmeyecek senden çünkü. Senden söz açan yalnızca yarı kaçık bir gece bekçisi olacak, o da ne dediğinin farkında olmadan hayali bir cennetin kapısını açacak delilere ve çocuklara ve sefillere...

Kendine bir yurt edinemeyen bahtsızların ismini asla bilemedikleri gizli tanrısı olacaksın... Farkında olunmadan, gizlice... Sisli şehir caddelerinde umursanmayan cinayetler gündelik yaşam kavgasına dönüşecek. Bunlar da yaşanacak. Tahmin edildiğı gibi barbarlık gelecek, kan gelecek, vahşet insanın doğasına katıştırılacak, savaş çığlıkları en çok sevilen müzik olacak ve sen ve senin gibiler donuk birer hatıra bile olamayacaksınız bu korku tüneline.

Sözcükler ve cümleler ve kitaplar da bu vahşi karmaşıklığın içinde süreklenip duracaklar ve her köşebaşında bir kara delik yutmaya hazır bekleyecek tüm anlamları, hüznüleri, aşkları ve heyecanları... Eğer hâlâ kaldıysa senin gibiler, aşk simsarlarının ve heyecan tüccarlarının ve duygu bezirganlarının soytarıları olacaklar. Ve onların gözyaşları güldürecek hain karmaşanın muzaffer komutanlarını, yani sıradan insanları.

Sen gittikten sonra kimse kimseye öyküsünü anlatmayacak. Kimse sabahları rüyasını anlatacak birilerini bulamayacak sokaklarda. Kimse kendi yarısını bulamayacak aynaların dışında.

Karmaşanın kalbini bulup çıkaracak bir kahramanı boşuna bekleyecek o noktadan sonra memurlar ve işçi arılar ve tütün saran yaşlılar. Bütün beşikler şehvi bir şeytanın yavrularıyla dolup taşarken mesih beklemek kimin haddine...

Peygamber müsveddeleri çoğalacak senin yokluğunda. Kitaplar kitapları izleyecek kutsal olanın yokoloşunu pekiştirircesine. Onlardan medet ummak kimin haddine...

Ve senin kutsal kitabın hiç olmadı. Çünkü sen kuma, buza ve suya çizerdin en mükemmel geometrik aşkları. Ve işte o yüzden kayıp metinlerin arasında arıyoruz seni. Kelimelerin, harflerin ve resimlerin arasında ümitsiz bir kovalamaca bu. Bağışla!

BİRİLERİ KENTİN ELEKTRİĞİNİ KESİNCE

selim ergun

Konya'da 1968 yazında yaşadığım o kaos gecesi de bu gizli iktidarın açığa çıkıp gücünü göstermesinden başka bir şey değildi.

"Zelzele" oluyor demişti annem. Kullandığım ve bildiğim diğer kelimelere hiç benzemeyen bu garip tınlı sözcükle ilk kez tanışıyordum. Olaydan yıllar sonra, o unutulmaz gecenin 1968 yazında olup bittiğini hesapladım. Tabii annem de yardım etti bana. "1969 yazında İzmir'e taşındığımıza göre" demişti, "1968 olması lazım."

Bir yaz gecesi idi. Konya'daydık. Annem şehre 45 kilometre uzaklıkta bir köyde ilkokul öğretmenliği yaparken, babam el Karayollarında mühendis olarak çalışıyordu. O akşam elektrikler kesilmişti. Evimiz şehrin caddelerinden birinin üstündeydi. Ablam şehrin en iyi ilkokuluna yürüyerek gidip gelsin diye taşınmıştık buraya. Eski evimiz, kırkbir tane villanın simetrik bir biçimde sıralandığı, şehir merkezine 10 dakika uzaklıkta bir yerdeydi. Kırkbirevler diye bilinen o sitede doğayla içice geçmiş bir açık hava hayatından sonra cadde üzerindeki bir apartmanın giriş katının tek eğlencesi caddeyi seyretmek değildi. Evimizin hemen karşısında bizim Karayolları Bahçesi dediğimiz Karayollarının Sosyal Tesisleri vardı. Büyükçe, yeşillik bir alandı. İçerde çocuklar için geniş bir oyun parkı, kapalı ve açık olmak üzere iki gazino vardı. Geri kalan yer ise ağaçlar, çimenler ve küçük asfalt yollardan oluşurdu. Yani, çocuklar için

gerçek bir oyun cenneti idi. Hatırladığım kadarıyla akşam saat beşe kadar yanında çocuklarıyla gelenlerin içeri girmesine izin verilirdi. Akşam beşten sonra ise içeri girmenin tek bir koşulu vardı: Karayollarında çalışıyor olmak ama kurallar çok esnekti, konuk statüsünde de içeri girebilirdiniz. Kısacası o koskoca bahçe evimizin özel bançesi gibiydi. Annemin çalışmadığı yaz aylarında sabahtan gecenin geç saatlerine kadar neredeyse bütün vaktim orada geçerdi. Gecenin ilerleyen saatlerinde bulduğum boş bir koltuğa kıvrılıp uyuduğumu, annemin gelip üstümü örttüğümü ve daha sonra da babamın kucağında eve nakledildiğimi hatırlarım. Karayolları Bahçesi'nde yaz kış haftaela üç dört gece özel eğlence programları olurdu. Eğlence programının olmadığı gecelerde de orada olurduk.

Karayollarında çalışan herkes genellikle akşamlarını bahçede geçirirdi. Sünnet düğünleri, nişanlar, düğünler, yılbaşılar, bayramlar kısaca bütün özel günlerde çeşitli eğlenceler düzenlenir, orkestralar ve şarkıcılar çağırılırdı. Benim için gerçek bir eğlence ve sosyalleşme mekânıydı, üç tekerlekli bisikletimle dolaşabildiğim, yirmi otuz kişilik gruplarla muhtelif oyunlar oynadığım, cilediğimce koşabildiğim her tür çocuksu azgınlığa açık, trafikten ve eliş dünyanın tehlikelerinden arıtılmış bir

mekândı. Çünkü daha o yaşlarda sokaklarda çocukları kaçırpı dilenci yapan çetelerin korkusunu ensemizde duyardık. Annelerimiz kaçırlılıp sakat bırakılmış çocukların hikayelerini anlatıp, içimize sokakların korkusunu salardı.

Bugünden baktığımda 1966 ve 1969 yılları arasında çocukluğumun üç yılının geçtiği Konya kenti bende çok güzel hatıralar bırakmış bir yer. Gerek ilk oturduğumuz Kırkbirevler sitesinde, gerekse Karayolları Bahçesi'nin karşısındaki evimde çok güzel bir çocukluk geçirdiğimi düşünüyorum. 60'lı yıllar eleyince aklıma yazları kısa kollu elbiseleriyle dolaşan kadınlar, Karayolları Bahçesi'nin açık hava gazinosunda "aranjman" çalan orkestraların eşliğinde dans edip, eğlenen insanlar ve bütün bahçeye yayın yapan pikaptan yükselen Batı müziği parçaları geliyor aklıma. Daha o yaşlarda yaşıtım kızlarla defalarca dans ettiğimi; yılbaşını fenerler, kafalarımızda sivri şapkalar, muhtelif süsler ve envai çeşit eğlence içinde kutladığımızı hatırlıyorum. Gerek Kırkbirevler gerekse Karayolları Bahçesi o yaz gecelerinde çok büyük oyun alanlarına dönüşürdü çünkü... Tıpkı küçük çaplı bir festival gibiydi herşey...

Kısaca bugün Konya deyince Türkiye'de yaşayan insanların aklına gelen şeylerin tam tersi istikamette gelişen bir kent kültürü vardı orada, o zamanlar. Daha o yaşlarda kadınlı erkekli eğlenen, birlikte çeşitli sosyal aktivitelere katılan bir toplumun içinde yaşıyordum. Şimdiki aklımla o yılları düşündüğümde, Konya'claki genç bürokratların 60'lı yılların ruhunu yakalayabilmiş olduğunu anlıyorum. Karayolları Bahçesi'nde genç ve başörtülü kadın da pek hatırlamıyorum zaten...

Neyse o geceye dönelim. Sıradan bir yaz

gecesiydi ve Konya'da çok nadir başımıza gelen bir şey olmuştu: Elektrikler kesilmişti. Akşam yemeğinin hemen sonrasıydı ve Karayolları Bahçesi'ne gitme vaktiydi, ama elektrikler kesilince sanırım oraya gitmenin bir anlamı kalmamıştı ve ailecek salondaki pencerenin önüne geçmiş caddeyi seyretmeye başlamıştık. Babam şeftali almaya çıkmıştı ve ben elektriklerin gelmesi için dua ediyordum.

İşte tam o sırada birden oturduğum divan sallandı ve annem "Zelzele" cliye bir çığlık attı. Tam bir şoktu benim için. Bir, zelzele diye bir kelime duyuyordum. İki, ev sarsılmıştı. Beş yaşındaki bir çocuk için aynı anda iki tane ilk... Üstelik annem de çok korkmuştu... Şoka rağmen yine de ona zelzenenin ne olduğunu sordum. Onun da bana bir korku hikayesi gibi yerin sarsıldığını, hatta evlerin bile yıkılabileceğini anlattığını hatırlıyorum. Annemin korkusu geçmiyordu. Üst kattaki komşular **anneminkinden** daha beter bir korkuyla pencereye çıkıyor, bir anda cadde kalabalıklaşıyor ve Konya tarihi unutulmaz bir geceye hazırlanıyordu.

Korku. Sanki zelzele bir daha gelecek ve bütün kenti yıkacaktı. O an, yukarda birilerinin Konya'yı yerle bir etme planını yaptığını getirmiştim gözlerimin önüne. Babam gelir gelmez şehrin tümü gibi biz de hemen dışarı çıktık ve Karayolları Bahçesi'ne geçtik. Korku, Karayolları Bahçesi'ne gelen herkesin gözünden okunuyordu. Bir felaket havası esiyordu ortalıkta.

Yıllar sonra ilkokulda deprem konusunu işlerken kitapta Türkiye'nin deprem haritasını gördüğüm anı asla unutamayacağım. Konya bölgesi bembeyazdı. Bu beyazlık, deprem tehlikesinin yüzde sıfır olduğunu

*Neler anlattığını hatırlamıyorum
ama aklımda kalan şu kelimeleri
asla unutmadım:*

*Devgenç, sağcılar, solcular,
yürüyüş, üniversite, polis,
devrimciler, devrim, hükümet,
Demirel, İnönü...*

Arasıra şöyle ifadeler de geçiyordu:

*Ankara'daki abim, olaylar
büyüyecekmiş, siz bilmezsiniz,
bombalı saldırı, Türkiye karışıyor,
devrimciler geliyor....*

gösteriyordu. İşte ilk kez o haritayı gördüğüm an anlamıştım Konya'da o gece yaşanan felaket havasını... Yüzyıllardır tek bir sallantı dahi olmayan bir kent belki de o yıl ilk kez elektriklerin kesintisiyle karanlığa boğuluyor ve aynı gece bir beşik gibi zangır zangır sallanıyor, ve kimi evlerin duvarları çatlıyordu. Tam bir panik havası içinde sokaklara dökülen o insanların psikolojisini şimdi daha iyi anlayabiliyorum. Karanlık kent sallanmış ve insanlar kendilerini sokaklara atmıştı...

Fakat ben hiç korkmuyordum. Keyfim yerindeydi. Zلزele nedeniyle Karayolları Bahçesi kalabalıklaşmış, bütün arkadaşlarım annelerin ve babalarının yanlarında teker teker bahçeye sökün etmişti. Fakat nedense kimse oyun falan oynamıyordu. Ayrıca gelen arkadaşlarımla hiçbirinin yüzü gülmüyordu. Ne zaman hatırlamıyorum ama bir ara bütün çocukların bir yere toplandığını görüp hemen oraya gittim. Yeni bir oyun hazırlığı yaptıklarını sanırken, benim "abi" diye hitap edeceğim yaşta, ilkokul ikiye falan giden bir çocuğun, çevresindekilere o güne kadar hiç işitmediğim kelimeler ve ifadelerden oluşan bir konuşma yaptığını duydum.

Neler anlattığını hatırlamıyorum ama aklımda kalan şu kelimeleri asla unutmadım: Devgenç, sağcılar, solcular, yürüyüş, üniversite, polis, devrimciler, devrim, hükümet, Demirel, İnönü... Arasıra şöyle ifadeler de geçiyordu: Ankara'daki abim, olaylar büyüyecekmiş, siz bilmezsiniz, bombalı saldırı, Türkiye karışıyor, devrimciler geliyor....

İlginç olan çocuğun bütün bunları büyük bir bilmişlikle ve ukalalıkla anlatması ve yakın çevresine gözdağı verircesine herkesi korkutmak istemesiydi. Tek bir kelimesi bile benim için bir şey ifade etmiyordu, O konuşmadan aklımda kalan tek şey, Devgenç'in Ankara ve İstanbul'da sürekli olaylar çıkardığı ve polisle çatışmasıydı. Konuşmaya sonradan katıldığım için o çocuğun anlattıkları ve çevresindeki herkesin onu korku içinde dinlemesi beni zelzeleden daha çok etkilemişti.

Elektrik kesintisi, zلزele, sokaklarda korku içinde insanlar ve en nihayet koşup oynamayı değil, karanlık bir köşede Türkiye 'yi işgale hazırlanan Devgenç diye bir şeyden söz etmeyi tercih eden arkadaşlarım... Artık iyice keyfim kaçmıştı, tek başıma gruptan ayrılıp Yeryüzü'nde niye bilmediğim bu kadar çok kötü şey var diye kederli kederli düşünmeye başladım. Sanırım herkesten uzaklaşmış bahçenin ücra yerlerinde dolaşıyordum. Tam o sırada çok uzaklardan insan çığlıkları duymaya başladım. Caddeyi bulunduğum yerden göremiyordum ama caddede sağa sola koşturan bir yığın insan gördüm. Üstelik Karayolları Bahçesi içinde de büyük bir hareket başlamıştı. Aileler çoluk çocuk kapıya doğru koşturuyordu. Çığlıklar, koşturan insanlar... Bir anda caddede bir gösteri yapıldığını düşündüm. Belki de fener alayı vardı. Bilmiyorum çocukluk işte, ama o an caddede bir eğlence olduğuna emindim ve herkesin çılgın gibi caddeye

*Benim gibi hem Atatürk hayranı
hem de müslüman bir aileye sahip
beş yaşındaki bir çocuk için
Karayolları bahçesinden bir
dincinin ne isteyebileceği o yıllarda
çok belirsizdi...
Anlayamamıştım.
Dedemlerin evinde,
Hac'dan getirilmiş duvar halılarının
gizemi, Peygamber hikayeleri ve
İslam efsaneleriyle
büyümüşüm.*

koşmasının nedeninin bu eğlenceyi
kaçırmak istememesi olduğunu
düşünüyordum. Büyük bir hızla caddeye
doğru koştum, annemden izin almadan
yapabilmişim bunu çünkü herkes oradaydı
nasıl olsa....

Caddeye çıkınca tam olarak neler
gördüğümü ben de hatırlamıyorum. Ama
şu görüntüler aklımdan çıkmıyor. Yeşil
gömlekler giymiş yüzlerce yirmi-otuz yaş
arasında genç erkek, koşturarak ve
ellerindeki sopaları sallayarak benim
bulduğum tarafa doğru geliyorlardı. Ki
benim gördüklerim öncülerdi. Onların
ardından gelenler de vardı. Hepsi Allah
Allah çıgıklarıyla akına geçmişlerdi. Kimisi
arabaların camlarını kırıyor, kimisi
apartman kapılarının camlarına
saldırıyordu. İki kişi ise bahçenin hemen
yanındaki sinema afişlerini parçalamakla
meşguldü. Ondan sonra tek hatırladığım,
arkamdan gelen annemin büyük bir çıgık
atarak beni kucakladığı gibi karşıya
geçirmesi ve apartmandan içeri sokması
oldu. Sanırım en üst kattaki komşuya çıkıp
orada saatlerce bekledik. O gecedен
hatırladığım son şey, annemin bana
sarılarak ağlaması, komşuların annemi

teskin etmek için uğraşması, bana da sık sık
su ikram edilmesi ve kolonyayla yüzümün
oyalanmasıydı... Caddeden gelen gürültüler
ise uzun süre devam etti.

Annemin bütün tehlikeleri göze alıp beni
caddede saldırganların arasından tek başına
kurtarmasının önemini o günlerde pek
kavrayamadım. Ama çok sonraları,
dincilerin asıl hedefinin Karayolları Bahçesi
olduğunu duydum konuşmalardan. Kaldı ki
ertesi gün bahçenin dışından baktığımda
saldırganların Karayolları Bahçesi'nde
çiçekler dahil herşeyi yerle bir etmiş
olduğunu gözlerimle gördüm. Bütün
tabaklar, bardaklar tek tek kırılmış, camlar
yerle bir edilmiş, bir sürü şey çalınmış,
kısaca Karayolları Bahçesi'ne iki-üç hafta
boyunca kapalı kalmasına yetecek kadar
zarar verilmişti.

Benim gibi hem Atatürk hayranı hem de
müslüman bir aileye sahip beş yaşındaki bir
çocuk için Karayolları bahçesinden bir
dincinin ne isteyebileceği o yıllarda çok
belirsizdi... Anlayamamıştım. Dedemlerin
evinde, Hac'dan getirilmiş duvar halılarının
gizemi, Peygamber hikayeleri ve İslam
efsaneleriyle büyümüşüm. Kendi evimizde
ise Atatürk resimleri, Meydan Larousse'un
ilk fasikülleri, sabahtan akşama açık bir
radyo ve Konya genelinde hemen göze
çarpan rahat kıyafetler yiyen, başı açık genç
bir anneyle büyümüşüm. Tayyörle
ilkokulda ders veren annemin sınıftaki
kusursuz hakimiyetim de, namaz kılan yaşlı
insanların evin içine doldurduğu o huzurlu
havayı da severdim. Dinimiz diye bana
öğretilen o gizemli, sıcak düşüncelerin
bütününde bir rehavet vardı sanki... Şimdi
birileri bana aynı dine inananların
Karayolları Bahçesi'ne saldırdığını
söylüyordu. Bütün bunları nasıl
anlayabilirdim ki? Ama en çok aklımda
kalan o iki dincinin sanki yaşayan bir şeymiş
gibi sinema afişlerine nefret içinde

*Şimdilerde olay üzerine
düşündüğümde,
Karayolları Bahçesi özelinde
Konya'da 60'lı yılların sonlarında
filizlenen kent kültürünün, bastırılıp
ezildiğini görüyorum.
Anadolu kentlerini gerici unsurların
gizli iktidarına terk eden
sivil iktidarın onayladığı,
gizliden desteklediği
bir hareketti bu.*

saldırması olmuştu. Ertesi sabah evimizin tam karşısındaki o tahta panonun halini görünce bir kez daha şok olmuşum.

O geceden sonra Karayolları Bahçesi'nde hayat bir daha asla eskisi gibi olmadı. Artık bahçe geceleri erkenden kapanıyor, gazinoda hiçbir eğlence tertip edilmiyordu. Çok sonraları annem o gece dincilerin asıl hedefinin bahçe olduğunu çünkü orasının Konya'da kadınların ve erkeklerin bir araçla eğlendiği tek yer olduğunu söyledi.

Dinciler- aynı yıllarda Konya'da terör estirmeye devam ettirdiler. Caddelerde clizüstü eteklikle gezen bir çok kadının bacaklarına asit attılar ve bu eylemlerini caddelerde mini etek giyen kadın kalmayana dek sürdürdüler. Bunları büyüklerin konuşmalarından dinlerdim. O zamanlar 28 yaşında olan annemin o olaydan sonra sokaklarda tek başına dolaşmadığını da çok iyi hatırlıyorum. Ben onun yanındayken bir gün bisikletli bir gencin güpegündüz laf altığını da duymuştum. Annem sinirinden ne yapacağım şaşırmıştı. Meğerse o geceden sonra Konya'da dinci terörü ivmelenerek artmış ve bugünlere kadar gelmiş. Olayın basına ne kadar yansıdığını bilmiyorum ama babam Polisin kimseyi yakalamadığını

zaten herşeyin, kentin yerel yetkilileri tarafından da bilindiğini söylemişti. Elektriklerin kesilmesi de planın bir parçasıymış. Karanlıkta polis bütün olaylara göz yummuş. Dinciler bir meydanda toplanıp tekbir getirerek bütün kentte terör estirmiş.

Bu olay Konya'da aylarca konuşuldu. Mistik hikayelere meraklı yaşlı bir kadın akrabamızın annemle gittiğimiz bir kabul günü'nde anlattıkları da hâlâ aklımdan çıkmıyor: "O gece Konya'nın tepesinde bir yeşil duman görülmüş" diye başlıyordu bu hikaye... Sonra Allah'ın Konya'ya bir uyarı olarak gönderdiği zelzeleyle devam ediyordu. Çocuklar annelerinin yanındadırlar. Babamın katıldığı sohbetlerde bulunsaydım eminim işin politik yanı üzerine bir yığın şey öğrenecektim. Ama annemin yanında dolaştığım o kabul günlerinde hep işin mistik tarafım dinleyip durdum.

O gecenin beni psikolojik olarak çok etkilediğini söyleyemem. Sadece keyfimin epey kaçtığı bir yaz gecesi olarak hafızamdaki yerini aldı. Hatta olaydan sonra aylarca süren muhabbetlerin hoşuma gittiğini, hayatımı renklendirdiğini bile söyleyebilirim. Şimdilerde olay üzerine düşündüğümde, Karayolları Bahçesi özelinde Konya'da 60'lı yılların sonlarında filizlenen kent kültürünün, bastırılıp ezildiğini görüyorum. Anadolu kentlerini gerici unsurların gizli iktidarına terk eden sivil iktidarın onayladığı, gizliden desteklediği bir hareketti bu. Türkiye'de merkez sağ iktidarlar, Anadolu kentlerindeki dinci çoğunluğun çapulcu ve en gerici kanadının kent kültürü karşısında aldığı her tavrı aşağı yukarı destekler. Bu Demokrat Parti iktidarlarından beri uygulanan sistemli bir politika.

Son üç-dört, yılda ciddi ciddi İslam

felsefesiyle ilgilenen, entellektüel İslamcıların yazılarını takip etmeye çalışan biri olarak Türkiye'de son 10 yılda gerçekten muhalif ve gerçekten samimi bir İslamcı aydınlar kuşağının yetiştiğini görüyorum. Refah'ın güleryüzlü, merkeze kayan vitrininde onlar da yer alıyorlar. Son yıllarda çektikleri filmlerle dinine bağlı insanların ne acılar çektiklerini falan da anlatmaya başladılar. Kendilerini mazlum, ezilen, sevgi dolu, temiz yüzlü insanlar olarak göstermeye özen gösteriyorlar.

Ama bütün bunlar asıl olarak sevginin değil nefretin örgütlendiği, bir çok Anadolu kentinde yıllardır iktidarın sivil güçler tarafından kademeli olarak zaten onlara bırakılmış olduğu gerçeğini değiştirmiyor. Ramazan ayında şöyle bir Orta Anadolu'yu gezerseniz zaten benim bu kademeli iktidar dediğim şeyi anlarsınız. Konya'da 1968 yazında yaşadığım o kaos gecesi de bu

gizli iktidarın açığa çıkıp gücünü göstermesinden başka bir şey değildi.

İnsan ister istemez soruyor: Madem yıllardır iktidar kademeli olarak bu güçlere bırakılmıştı da neden şimdi reel iktidara her geçen gün biraz daha fazla yakınlaşmaya başlıyorlar? O noktada ben paranoyakça tezleri hiç sevmeyen biri olmama ve hala da kötü bir netice beklemeyecek kadar iyimser olmama karşın "işte kaos bu!" eliyorum. Konu tam da bu noktada çetrefilleşiyor ve ayrı bir yazının alanına giriyor zaten. Kaldı ki kaos kötüye giden bir süreç olarak da yorumlanmamalı. Yine de, yüzyıllardır dümdüz bir toprağın üstünde huzurla dinlenen bir kentin beşik gibi sallandığı o yaz gecesi, son zamanlarda daha sık aklıma gelmeye başladı..

*metinlerin siyah-beyaz okyanusunda sürüklenen
hayalet gemi'de
bir kamaram olsun istiyorum*

*oniki aylık yolculuk bedeli olan 200 000 TL'yi T.C. İŞ Bankası, Bal-
mumcu Şubesi (Şb. kodu 1135) 217140 nolu Atilla Öztürk hesabına
yatırdım, makbuz ilişiktir.*

ad-soyad:

adres:

tel:

Hayalet Gemi Dergisi, Ayazmaderesi cad. Yener ap. 19/9
Gayrettepe 80260 İstanbul

Tel: (212) 288 97 15 Faks: (212) 266 84 26

uzakyıldız

KİMSEYE MEKTUPLAR

-biri değilse biri size özel-

esra zeynep

Sarnıç / Temmuz / 1993

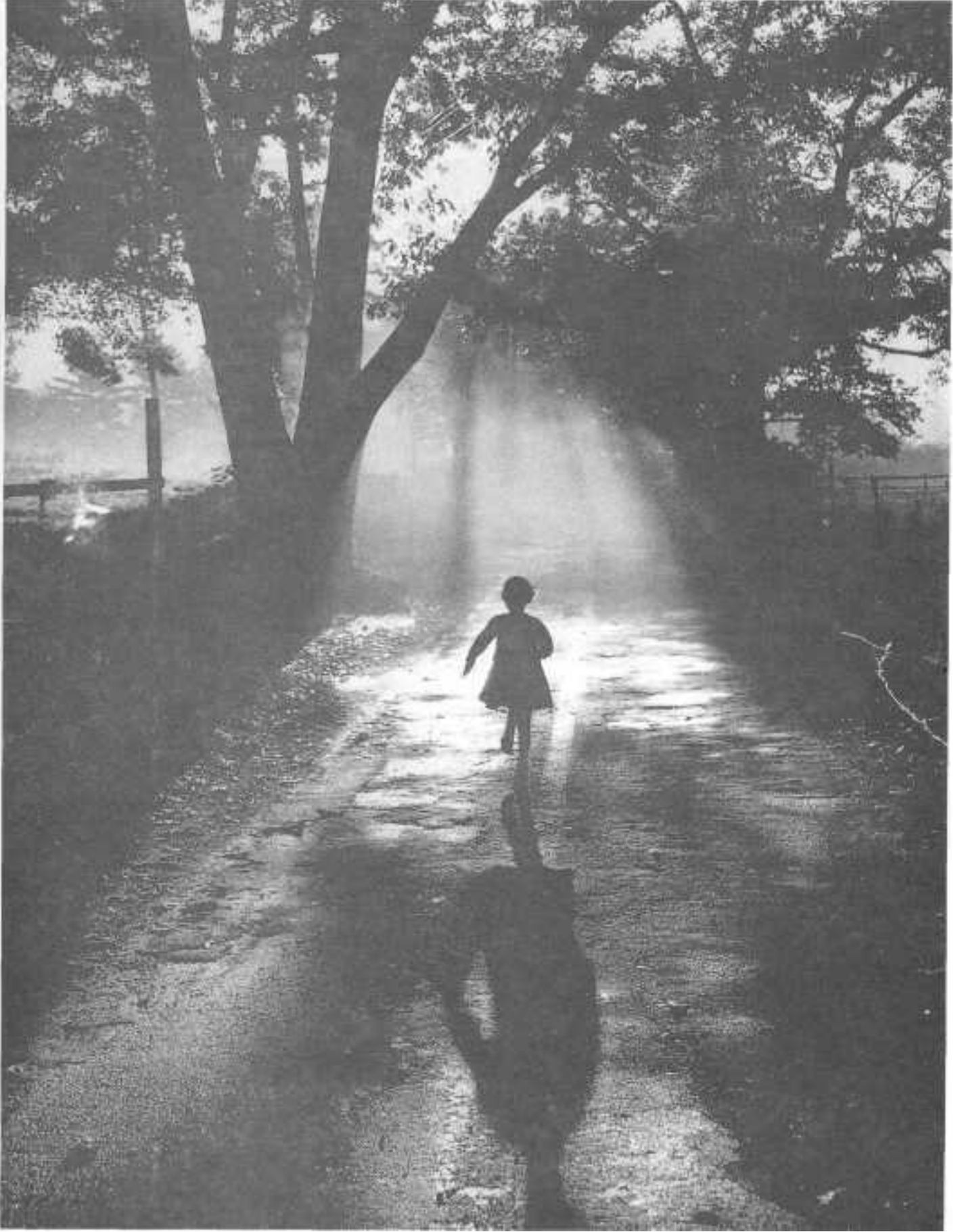
Bahçe kapısı kimse için gıcırdamıyor.
Sen gelsen anlar belki.
Yalınayak koşarım. Ayna olacaktı burada?
Nasılım bahçe kapısı? Gıcır gıcır der gülümseyerek.
Hem, haber vermese bile duyarım ben adımlarını.
İçime düşer tıp tıp...
Kurumuş bir sarnıç kadar sevinirim.

not: 'Gıcırıtı' şiire yasaklı bir kelimecik.
Ne yalnız, yurtsuz. Bu mektuba sığındı.
Onu örseleme.

Mozart Mozart / Temmuz / 1993

Güneş battı. Beyaz badanalı evlerin teni pembe pembe.
Akşam sefalan kapandı kapanacak.
Bir yerden su sesi geliyor, açık unutulmuş.
Mozart Mozart akıyor, arada bir gülüyor da...
Deli deli
akıllı akıllı
Sen nasıl gülersin acaba?

uzakyıldız

O zaman gelir misin / Temmuz / 1993

Buranın denizi insan yunuslara göre.
Sen düz deniz mi seversin yoksa? Akşamüstü yunuslama yüzdüm.
Çok açılmışım, hayır ürkmedim. Ürkmeyişirnden ürktüm.
Yakında birgün... Belki gelecek yaz...
Plajın en kalabalık saati; güneş en güneş, kumlar avaz avazken
ayaklarımın yandığını hissetmeyeceğim. Daha kalçalarımıdayken su,
koşarak silecek çocuklar ayakizlerimi. Şemsiyemin altında bir
kitap, arasında sana yazılmış bir kart.
Eğer deniz denizse beni alır, sahile vurmaz şiş cesedim. Yeniden
doğarsam eğer bir istiridye, uçan balık, minare ya da renkli mahsun
bir balık olursam eğer...
Hele bir yunus düşü bile imkansız ama koca bir balina olursam eğer;
yine yazarım sana.
Gel derim gel, insan olmaktan yorulunca.

ASES İÇİN

murat gülsoy

"Evden çıkmalısın. Şu yaşadığın dar
üçgenin dışına taşmalısın. Boğaz dışında
İstanbul'da seni çeken hiç bir yer yok. Git!
Beyoğlu'na git. Galata'ya git. Kasımpaşa'ya
in. Atatürk köprüsünde yürüdün mü hiç?
Ne bileyim, otobüse bin, vapura bin.
İnsanları gör... Bırak, gözlemden
vazgeçtim; o senin bilinçaltının bileceği iş...
Fakat böyle kapalı bir çevrede, yalnızca o,
ışkaranlık dediğin kendi içine dönmekten
başka çaren kalmıyor. İnsanın içi dipsiz bir
kuyu gibidir. İndikçe, her katında ayrı
hayallerin, ayrı anıların tutsağı olursun.
Kendikendine bağlanırsın. Biraz silkin..."

Böyle demişti Zuhâl. Benim de içim
sıkılmıştı. İnsan haksız olduğunda
karşısındakinden nasıl da bunalır... "Peki,
peki" demiştim fakat o gün Çağaloğlu
tarafına bu yüzden gitmedim. Sadece sıkıcı
bir iş. Yapılması gereken bir şey.

Takside Zuhâl'in sözleri kulağımdaydı.
Hatta biraz da onun etkisiyle şoförün
yanına oturmuş, çantamı arka koltuğa
kendimden beklemediğim bir samimiyetle
fırlatmış, havadan sudan söz açmaya
koyulmuştum. Ne çare bu adamın ne
konuşmaya ne de beni dinlemeye niyeti
vardı. Hiç bir öyküye ya da filme konu
olamayacak kadar sıradan bir nemruttu.

İşimi hallettikten sonra sudan çıkmış balık
gibi sersem sersem etrafta dolanmaya
başladım. Telefon edip Muharrem'le
köprüaltında buluşmaya karar verdim
fakat bulabildiğim, tek telefon kulübesinde
de 1 rakamı çevrilebiliniyordu! Sıkıntı...
O sırada adamın biri kitapçı dükkandan
başını içeri uzatarak telefonu kullanmak
istediğim söyledi, kız mülayim çıktı, razı
oldu. Ben de adamın peşinden içeri girdim.
Adamın konuşması sürerken kitaplarla
ilgilendirildi. Hatta ilgilendim, de.
Artık İstanbul terbiyeme mi verirsiniz yoksa

sinsi bir herif oluşuma mı bilemiyorum;
telefon için izin istemeden önce bir de kitap
seçtim, ve adam gittikten sonra cüzdanımı
çıkarmakla kızın fişi kesmesi arasındaki o
kritik süreyi değerlendirip izni kopardım
fakat lanet olsun Muharrem yok! Bu
insanlar lazım olduklarında nereye giderler
acaba?

Neyse amaçsız dolanmalarım beni
hamburger ve patates yemeye itti. Caddenin
en kalabalık kaldırımına bitişik camekanın
önünde kendime bir yer seçtim, oturdum.
İnsanları gözlemleyeceğim ya...

Gerisini nasıl anlatacağımı bilemiyorum. İki
lokma bir şey yemiştik ki O geçti. O'nu
göremedim fakat hissettim geçişini.
Hamburgerciden alelacele fırladığımda
köşeyi dönmüştü bile. Uzun saçlarından
geriye hayalle gerçek arası artakalan koku
ve renk tüm kontrolümü ele almıştı. Hani
reklam filmlerinde vardır ya: adam koşar
koşar ve tanımadığı bir kıza çiçek verir, işte
öyle karikatür bir durum. Birinin peşine
takılmak kesinlikle adetim değildir fakat
sanki O'na ulaşmazsam herşey ama herşey
boşunaymış gibi korkunç bir duygu seline
kapılmış ara sokaklarda dolaşıp
duruyordum. Yarabbim bu şehirde ne çok
seyyar satıcı varmış? Boyama kitapları,
selpak, eski İngilizce öğrenme kitapları,
kötü yağlıboya tablolar, şampuanlar,
herşey, herşey tezgahlarda... Bir ara
sinirbozucu şakalar, maskeler satan bir
adamın tezgahının önünde durakladım. O
acayip şeylere büyülenmiş gibi bakıyordum
ki silkindim ve sanki O'na ulaşma yolunda
neredeyse korkunç bir hata yapacakmışım
gibi aceleyle gitmem gereken yöne doğru
koşmaya başladım.. Gitmem gereken yeri
bilmiyordum ama hissediyordum. Doğru
yoldaydım. Her geçtiği yerde benim
anlayacağım izler bırakıyordu. Halta tren
garının karşısındaki yola girip de binlerce

açık saçık dergi satan bir tezgahın önünde yanlış yola girdiğimi anlayıp kan ter içinde Üsküdar iskelesine doğru koştuğum bile oldu.

O önceki vapurla geçmişti karşıya. Vapurun güvertesinde sessizce dalgalan seyrettim. Bu gemiler bu kadar yavaş mıydı? Üsküdar'dan bir taksi! Orayı tarif ediyordum şoföre. Sanki kanlı bir katilin peşindeki gizli bir dedektiftim. Sesimi kalınlaştırıp "buradan, buradan, hayır orası değil sersem herif" diye söyleniyordum. Yüzümün ifadesi nasıldı kimbilir; şoför sessizce itaat ediyordu. Sonunda taksiyi durdurmam gerektiğini hissettim. Karşıma garip bir dükkân çıktı. Bu kadar çabuk olacağını beklemiyordum.

İçeride bir şeyler vardı. Bilmediğim, daha önce hiç karşılaşmadığım ve bir çok insanın yabancı olduğu şeyler. Fakat ben... Evet sıra bendeydi. Beni çağırmıştı. İçeri girdim. Ona yaşlı bir kadının oturduğu tezgahın dışında her şey rüyalarındaki gibi karmakarışıktı. Tarçın kokusu başımı döndürdü bir an. Küflü bir serinlik ve gotik bir atmosfer... İçi doldurulmuş kuşlar, eski kitaplar ve elbiseler satan bu dükkânın daha önce burada olmadığına yemin edebilirdim.

Kadın'a "O burada, değil mi?" diye sordum. Kadın sert bakışlarla beni süzdükten sonra yavaşça ayağa kalktı ve dükkânın derinliklerine doğru ağır ağır yürümeye başladı. Kalın kadife bir perdeyi araladığında karşıma çıkan kapının uzun zamandır açılmamış olduğunu hissettim. Kapıdan içeri girdiğimde kendimi korkunç bir sessizlik denizinde buluverdim. Karanlık ve sessiz bir koridor. Ve bir kapı daha. Artık, ben, ben değildim. İlk kapının ardından kapanmasıyla kendime ait bildiğim herşey geride kalmıştı. Bir saat kadar önce şehrin kalabalık caddelerinde amaçsızca dolaşan, mısır alıp resim malzemeleri satan dükkânların vitrinlerini seyredalen adam ben değildim. Çok uzak bir gölge...

Şu anda ise garip bir filmin en gerilimli sahnesindeyim. Elimi tokmağa attığımda hissettiğim metal soğukluk... Garip bir yol

ayırımıydı o kapıyı açmak. Gözlerim karanlığa alıştığında kapının üzerindeki işlemleri seçebiliyordum. Nedense bir yazı veya işaret arıyordum kapıda. Sözün gücü işte. İnsan karanlıkta ve korkuda medet umuyor sözden galiba. Ne bir yazı ne bir söz sadece işlemler, kabartılar... İçeri girdiğimde, bu işlemlerin ne olduğu -bir anda!- gelivermişti aklıma; fakat artık çok geçti..

-Evet nasıl olmuş? dedi ve yansında sönmüş sigarasını tekrar yaktı.

-Bu kadar mı? Ortasındaymışız gibi geldi bana...

-Elbette o kadar değil. Hikayenin birinci kısmı bu kadar. İkinci bölümüne ne diyorsun?

Ferhat kendisinden beklenen cevabın ne olduğunu tam olarak kestiremediğinden biraz sıkıntıyla:

-Hangi ikinci kısım? Yani benim tahminler yürütmemi ve sana fikir vermemi mi istiyorsun?

-Evet evet öyle de denilebilir...

Ferhat her zamanki gibi kötünden iyiye doğru eleştirilerini sıralamaya hazırlıklıydı. Kafasından öyküyü hızla geçirdi ve konuşmaya başladı:

-O halde önce eleştirilerle başlayalım. Birincisi atmosfer tuhaf bir biçimde değişiyor. Daha öncekilerde yoktu bu. Senin kurguların hep daha temkinli daha ağırbaşlı olurdu. Bu sefer son derece gerçekçi ayrıntılarla başlayıp sembolik bir fantaziye doğru şekilleniyor. Fakat, bilmiyorum, eğer gerçekten o kapının ardından beklenildiği gibi sembolik bir şey çıkarsa bu çok sürpriz bir son olmaz. Zaten hazırım ben böyle bir şeyle karşılaşmaya... Bir de bazı kelimeler oldukça rahatsız ediyor. "Hamburgerci" mesela... Sanki hafifliyor anlatım. Gözümün önüne lise bir genç geliyor... Neyse bu benim takıntım herhalde...

-Peki, ne çıkacak kapının ardından?

Ferhat koltuğa daha da gömüldü:

-Bilmiyorum... Daha doğrusu güzel ve çarpıcı bir final olması için neyin çıkması gerektiğini kestiremiyoam. Herhalde hikayenin başlarında hiç dikkat çekmeyen bir ayrıntıya gönderme yapan, beklenmedik, sade, fakat çarpıcı bir son olmalı. Fakat ne olabilir bilmiyorum. Ama kendimi hikayeye kaptırıp düşündüğümde yani kendimi kahramanın yerine koyduğumda çıkmasını beklediğim ya da istediğim şeyi soruyorsan...

-Nedir o?

Ferhat uyandırdığı ilgiden memnun ağır ağır devam etti:

-İlginçtir, bende şöyle bir his uyandırdı: İlk kapıya

geldiğinde peşinden gittiği yarı-tanrıyla karşılaşacaklarını ummuştum. Fakat kapıdan sonra bir ara bölgeyle karşılaşınca fikrim hemen değişti. İki kapı arasında benliğini ya da bedenini yitirme olayı, kapının işlemelerinin sırrı... Tamam, mistik bir yöne kayıyor öykü, dedim. Neyse artık şey bekliyorum. Bir bahçe.

Yarattığı etkiyi artırmak için duraklayan Ferhat'ı biraz iteklemek gerektiğinden, şaşkınlıkla:

-Ne bahçesi!

-Evet bir bahçe bekliyorum. Aydınlık bir yer. Sessiz, huzur dolu bir yer. Bir de şarkı. Daha doğrusu ilahi gibi dua gibi bir şey. Sanki yaşlı bir kadının mırıldandığı anlaşılmaz bir dildeki dua gibi. Fakat, kahramanımız bu ezgiyi duyar duymaz anlamına vakıf olur. O güne dek yabancı olduğu coşku, huzur ve acı karışımı bir duygu seline kapılır.

-Sonra?

-Bahçeyi tarif etmeme gerek yok; nefis bir yer. Düşlerdeki gibi. Fakat kişide uyandırdığı duygular ürkütücü. İnsan kendini o bahçede gerçekten bedensiz bir ruh gibi hisseder herhalde. Dünyevi bir huzur değil, hayır tam tersi, eline herhangi bir şey, bir yaprak, bir çiçek, bir kelebek dokunsa ağlar insan orada, kaybolmuş bir çocuk gibi. Neyse, bahçenin sonuna varıldığında kahramanımız dev bir duvarla karşılaşır. İlahi bir mükemmeliyetteki duvarın yedi tane kapısı vardır. Birbirinin aynı yedi ana renkte yedi tane kapı...

-Hangisini açar? Ya da açardın mı demeliyim?

-Hiçbirini açmaz! Cesaret edemez. Beni etkileyen son bu işte. Gerisin geriye döner. En başa. Gerçeğe. Gündelik yaşama. Çağaloğlu'na. Hatta Muharrem'le buluşulur falan...

-İlginç!

-Yoo, aslında sıradan... Arada sırada herkesin başına gelen bir şey. Bazen önümüze çıkan seçenekler öyle bir güç talep eder ki... Yani sıradan, alışageldiğimiz yaşantımızı elimizin tersiyle itmek öyle zor gelir ki gerisin geriye döneriz gündelik kovuklarımıza...

İşte şimdi sıra bendeydi. O kendinden emin, yaptığı spekülasyondan aldığı buruk tat hala damağındayken:

-Güzel... Fakat ben bu hikayeyi ASES için yazdım. Ferhat'ın yüzünü tekrar öyle görmek için neler vermezdim ki. Deli gibi şaşırmasına rağmen, son derece sıradan bir şeyden bahsediyormuşçasına: "Ases? Ha, şu futbolcu hikayesi" demesi ve lafı sıkıntıyla kapatma isteği... Çok komik adam bu Ferhat, canım.

-Değil işte. Sonunu unutmuşsun. Neyse, hikayenin aslı şu: O gün, yani Çağaloğlu'na gittiğim gün,

hikayedeki gibi telefon etmek için kitapçıya girdiğimde, bari güzel bir şey alayım dedim ve bende eksik olan bir öykü kitabı aldım. Eminönü'nden Üsküdar'a geçerken de güvertede ASES'i okudum. Çok hoşuma gitti. Ve ortaya bu hikaye çıktı...

-Peki ikinci bölümünde ne oluyor? Ne ilgisi var. Kapılar filan...

-Hikayenin ikinci bölümü bizim konuşmamızla başlıyor ve ikinci bölüm de birincisi kadar önemsiz. Tek amaç, hikayenin sonunda ASES'in son bölümünü tekrar söylemek:

Yazarlık nedir? Bir hüsranın avuntusu. Bütün hüsrانların avuntusu. Yazarlık bir narsis kompleksi: "Bak ben yazdım. Ne marifetlerim var benim. Okuyun beni. Beğenin zekamı, buluşlarımı" demek.

Oysa Ases beğenilmeye boş vermiştir. Ases bir oyunu oyun olarak almış, mutluluğunu bunda bulmuştur, gerisine aldırmadan. Ases'i seviş bu bakıma benim için, belki sizin için de, hâlâ bir imkandır. Bir kusurunu biliştir, hiç değilse, dürüstlüğümüzün bir kırıntısı.

Hayalet Gemi mesajlarınızı bekliyor...

Yazışma adresi:

Hayalet Gemi
Ayazmaderesi cad. Yener ap. 19/9
80260 Gayrettepe İSTANBUL
Tel (212) 288 97 15 Faks (212) 266 84 26

RENKSİZ DUVAR

meral miniç

Kocaman, bomboş oda
Duvarlar sessizlikle doymuş
Adam odanın merkezine bağdaş kurmuş
Kulaklarımda binlerce sivrisinek vızıltısı....
Yüzü yanıyor, teni ürpermede....
Başını elleri arasına almış
Parmakları kıpırtısız, tırnakları basınçtan morarmış
Yere dikmiş bakışlarını taşı delegecekmiş gibi
Öylesine bir acı var ki gözbebeklerinde
Bir bakan olsa onlara, yıllarca zindanından kurtulamaz.
Adam düşünüyor olmalı yolun sonundaki adımlarını
Ya da takılmış bir anlama, onu bırakınca düşmekten korkuyor.
Dayanamıyorum duvarlarını aşarak geldiğim odanın içinde
Adam'ın karabasanına
Çünkü beni de içine çekiyor karşı konulamaz bir akımla
Cismin şekilleniyor, koşup ona sarılıyorum:
Soğuk vücudu!
Tutup taşlaşmaya yüz tutmuş bedenini kaldırıyorum
gücüme hayret ederek
Bakıyorum,
Odanın merkezine taşın üzerine adamın şekli oyulmuş.

BAŞKA BİR DÜNYAYA GÖÇMEK

ayşe düzkan

çok kıvamlı bir denizde aynadan bir geminin içinde seyrediyoruz, arkadan vurulmuşlara has bir kan ince ince sırtımdan sızıyor, ben aslında ne bu gemide doğdum ne de bu geminin limanlarından birinde, bu deniz bu kadar kıvamlı, bu kadar opak değilken sedefli bir kabukta büyümek üzere yumurtadan çıktım, denizin her zamankinden daha hoyratça yükseldiği, geminin artık suların içinde ve bütün ısıltısından yoksun soluk bir nesneden ibaret olduğu bir med sırasında bu soğuk güverteye fırlatıldım, sular geri çekildiğinde yokolmam gerekirken, kızgın güneş ve aynalardan akseden ışınları altında kuruyan gövdem artık suya ihtiyaç duymayacak biçimde yozlaştı. şimdi burada ve buradakilerin hizmetindeyim, ışıyla gökyüzünü beyaza boyayan güneş donuk fakat kızgın, böyle zamanlarda artık uzak bir hatıradan ibaret olan suyun ısıltılı serinliğini çok özlüyorum.

güneş henüz doğmadan benim gibi köle olan bir su sıçanıyla kavga ettik, o, benden farklı olarak bu gemide, yine köle olan bir anneden doğmuş, ve o kadar köle ki, bir keresinde gemimiz batmaya yüztutup herkes bir limana sığınmak üzere gemiyi terkedince yalnızca ikimiz kaldık; ben, kadara yaşayamayacağım için. işte tıpkı benim gibi, gövdesinde sudan eser kalmayan bu su sıçanı beni fena yaraladı, şimdi çaresizce kanıyorum va bana acıyan yok. Bugüne kadar bir kez olsun farkıma varmamış olan gök, şimdi üstüme kapanmak için sabırsızlanıyor, onu değil, aynalara bir türlü yansımayan suyu görmek istiyorum, burada kalmalıyım, üremek istiyorum, gövdemin, şekilsiz hücrelere parçalandığını sezebiliyorum, içi pis bir iltihapla dolu zerreler aynaların üzerinde hareket ediyorlar, hayasızca bulaşıyor, tiksindiriyorum, sudan ne güzel bir ses geliyor, bir zamanlar bir korsanın beslediği bir kuşla arkadaş olmuştum ve o bana şarkılardan sözetmişti. işte bu bir şarkı olmalı, neden, hafızamda olmayan şeytani biliyorum, kendi suretimle onun hayali birbirine karışıyor, hava neden bu kadar kuru, aynadaki çehrem neden bu kadar ölüyor? tutmadığım bir söz bile yok; zaten kimse benden söz almadı ki. ey denizin dibi, uzak yurdum, artık duyulmayan ısılgımın hatırı için beni hatırla.

SORUNLU DÜNYANIN ÇİRKEF SURATI

pınar türen

Sorunlar ise hep varlar ve aynılar. Sosyalizm gerçekten bitti mi, yoksa pusuda yeniden doğacağı günü mü bekliyor? Emperyalizm dünya savaşlarıyla bitti mi gerçekten?

Ruhsal rahatsızlığı olan bir hastayı iyileştirmenin binbir türlü yolu vardır. İster psikanaliz yaparsınız, ister davranışçı ekolün yollarını denersiniz, ister ilaç verirsiniz hatta isterseniz hastalık derecesine göre elektroşok dahi uygulayabilirsiniz. Bir hastalığın tanımından başlayarak ortaya çıkış sebeplerine oradan da tedavi safhasına kadar uzanan anatomisi, her bir ekol tarafından yeniden yazılır. Hatta her bir ekol içinde farklı açıklamalara dahi rastlamak mümkündür. Belli bir şeye inanmanın güçlüğü, henüz daha yolun başında, öğrenmeye yeni başlamış bir insanın kafasının karmakarışık olmasıyla ortaya çıkar. Öğrenmenin her aşaması artık zevkli ama aynı zamanda ızdıraplı bir adımdır. Kafaları allak bullak eden bol "ama"lı, "neden?"li sorular insanı araştırmaya iter. Derin araştırmalar ise kafalarda karmaşa yaratır. Bir soruya, karşı akımdan cevap bulunca "Oh be, nihayet aradığımı buldum!" diye sevinmek, sonra o akımın da zayıf kaldığı başka soruları görüp hüsrana uğramak... Ve zincirleme kaza gibi sürüp giden sorgulamalar, sonu gelmeyen mantık yürütmeler; bol "ama"lar. Her bir soruda yeniden yollara düşmek ve çatallanan kavramlar labirentinde sığınacak bir düşünce aramak. Sonunda birine ya tam gönül vermek ya da biraz ondan biraz bundan alarak ortalarda bir yerlerde kalakalmak zaten bunca soruyla ortada

kalmak da son derece doğal.

Bırakınız yapsınlar, bırakınız geçsinler mi yoksa eşit dağılım için merkezi kontrol mü? Liberal ekonomi mi çözer bunca adaletsizliği yoksa komünist ekonomi mi? Amaç eşitliğe, refaha ulaşmak ise kapitalizm mi gerekli sosyalizm mi? İkisinin de işe yaramadığını düşünmek çok doğal ama ikincisi neredeyse yok olmak üzereyken birincisi hiçbir zaman olmadığı kadar revaçta. Sorunlar ise hep varlar ve aynılar. Sosyalizm gerçekten bitti mi, yoksa pusuda yeniden doğacağı günü mü bekliyor? Emperyalizm dünya savaşlarıyla bitti mi gerçekten? Peki o zaman niye 3. Dünya Ülkesi kavramı savaşlarla biteceğine hergün yeni bir savaşla yeniden anılıyor? Neden 3. Dünya Ülkeleri (bazı teorilere göre kalkınma özürlü halklar) bir avuç toprak, iki yudum su ya da ne idiği belirsiz ırkları için birbirlerini yiyorlar? Az gelişmiş iki ülke yıllarca savaşırken kimse kılım kıpırdatmaz ela neden gelişmişlere kafa tutunca tüm dünya karşısına yek vücut dikilir? Neden Başkan'ın annesi hastalanınca borsa düşer ve hastalanmasında hiçbir suçu olmayan milyonlarca insan bunun acısını çeker? Neden, demokrasi diye bir ton laf tüketen insanlar, başları ilk sıkıştığında anti-demokratik ne varsa yaparlar? Neden insan hakları dalkavuğu medyada yüzünü elleriyle kapamaya çalışan hayat kadının

zorla elleri çekilirken başka bir programda kadın hakları savunulur ve medya anında hayat kadınlarına tecavüz edenlere ıskonto yapan kanunların karşısında bir kahraman gibi yükseltir kendini. Nedir bu garip dengelerin kuvvetler denklemi?

Sıradan bir insanın yine kendisi gibi sıradan, üstelik hiç tanımadığı bir insanın alevler içinde can çekişerek ölmesini kılını kıpırdatmadan, hatta sevinç ve heyecan nidalarıyla seyredebilmesinin altında ne gibi şeytani bir sebep yatar? Şeytan daha **kötü** olabilir mi? Olamazsa niye şeytana tapanlar var?

Bu uzayıp giden soru(n)lar listesi hepimizin

bir parçası, biz de bu karmaşasının parçalarıyız. Sosyoloji, psikoloji, ekonomi, tarih, antropoloji ve diğerleri yüzlerce teori binlerce hipotez, milyonlarca tanımla hizmetimizdeler. Peki neden yine de çözemiyoruz hala bu karmaşayı?

Temel sorun doğanın kendisinde yatıyor olmalı, gittikçe uzaklaştığımız, kendimizi üstün zannetme cüretini dahi göstermeye başladığımız doğada. Kaotik teorisinin karmaşık denklemleri gibi asla sebebini bilemeyeceğiz tüm bu karmaşanın.

-kara göründü!-

AŞK, NONLINEER DİNAMİK DENKLEMLER ve KAOS

ata akın

*O yüzden nonlinear diferansiyel denklemlerden uzak durulmuştur.
Çünkü onlar, gerçektir!
İnsan da nonlinear dinamik bir denklem takımıdır.*

Yukarıdaki üç tanımdan ikisiyle -baştaki ve sondaki- sıkça karşılaşırız da, ortaclakini çok az kişi duymuştur. Duymuş olanların da çok azı ne olduğunu bilir. Amacım matematik dersi vermek değil; sadece formülasyonun yaşantımızda ne kadar yer aldığını ve genel ifadelerin bize nereye kadar yol gösterebileceğini saptamaya çalışmaktır.

Aşk, umutsuz bir bekleyiş, çözümsüz bir sorun, ya da motive eden bir güç müdür? Aşık olmak sadece insanlara özgü müdür? Aşk, tek midir? Aşk olmasaydı, toplumlar kurulabilir miydi? Toplumlar olmasa bile aşk olabilir miydi? Aynı anda beş kişiye bile aşık olunabilir mi? Aşk, özgürlük müdür? Özgürlük olmasa da, aşk olabilir mi? Aşık olmanın temel şartı kendini sevmek midir? Yani, kendini sevmeyen bir kişi aşık olabilir mi? Aşık olmak için ille de olgunlaşmak mı gerekir? Olgun kişi daha iyi bir aşık mıdır? Var olduğumuz için mi aşık olabiliyoruz? Aşık olduğumuz var olduğumuzu mu hissettiriyor? Aşk var mıdır?

Bakınız, bu sorulardan bir sonuç çıkaracak değilim. Amacım, çoğu kişice saçma, değersiz olabilir, neden, çünkü aşkın parametrelerim bulmaya çalışıyorum. Aşk teması, sıkça tartışılan, yerilen, hor görülen veya kişiye gökkuşağının kokusunu

hissettiren, ebedi yaşam arzusunu uyandıran, ne yazık ki tam olarak anlamlandıramadığımız bir olgudur. Tabii ki, aşık bir insanın tepesinde "Ben aşığım" diye bir tabela yoktur ama o kişideki değişikliği geçmişiyse karşılaştırarak hemen farkedebiliriz.

Devam edelim:

Yaşamak için yemek zorunda mıyız? Kadınsız-erkeksiz yaşanabilir mi? Düşüncelerimiz bizi yönlendiriyor mu? Yönelmek düşünmeyle oluyorsa, düşünmeyi bilmeyen de yönelebilir mi? Kavram, düşünceden mi üremiştir? Elma yere mi düşer? Düşen elmayı tuttuğumuz zaman evren yasaları bozulmuyor mu? Enerjinin sakınımı elma için geçerliyse, topumdan kaçmayla (soyutlanma) kişi ebedi enerjiye erişir mi? Özgür düşünce varsa, hapsedilmiş bir kişi özgür müdür? Bir yaradan varsa, kendini yaratması da gerekmede, böylelikle de hiçten ar olması mı gerekmektedir? Bir yaradan yoksa şu anda bir dünya yaratılması olasılığı tamamen rastlantısal mıdır? Olasılık kuralları varsa ve insan bu kurallar uyarınca yaşama geliyorsa, bu kurallar yokken de insan varlığı anlamlı mıdır? Doğa, daha sıcak olan kırmızı rengim kullansaydı, yani kırmızı olsaydı, erotik duygularımızı kamçılaman renk mavi mi olurdu? Yaşama, yürümeyi değil de koşmayı öğrenerek başlasaydık, tüm formülleri

tümdengelim (dedüksiyon) yöntemiyle mi keşfederdik?

Kaos var mıdır?

Gördüğünüz gibi karmaşa, düşünmeye başlamakla olmuyor. Düşünmezken de zaten yeterince karmaşa var, ama biz göremiyoruz. Öyleyse nonlinear denklemler bize ne kadar yardımcı olabilir sorusuna gelelim. Lineer (doğrusal) bir denklem $y = a \cdot x$ ($a = \text{sabit}$) şeklinde olabileceği gibi, bir diferansiyel denklem şeklinde de olabilir.

$F = m \cdot d^2x/dt^2$. Yani bir şeylerin (bir büyüklüğün) değişimi-farkı ile başka bir büyüklüğü-kavramı açıklayabiliriz. Burada uzunluğun (x) zaman içinde değişimi (dx/dt) hızı vermekteyken; hızın zamana göre değişimi (d^2x/dt^2), türevi, ivmeyi vermektedir. $F = m \cdot d^2x/dt^2$ ise lineer bir diferansiyel denklemdir çünkü buradaki "m" sabittir. Meraklı okuyucular itiraz edebilir. Haklılar da; burada klasik fizik yaklaşımıyla bu teori açıklanmıştır. Bilindiği gibi, Genel Görelilik (rölativite) kuramına göre, m: maddenin kütlesi de o kütlenin hızıyla değişmektedir. Değişmediği varsayılırsa, Newton'un keşfettiği bu yasa lineer bir diferansiyel denklem olmaktadır.

Nonlinear (doğrusal olmayan) diferansiyel takımına dönüştürmek için buradaki m'nin de değişmesi gerekmektedir. Örneğin m, kendi hızıyla değişecek olsaydı, bu denklem takımı artık lineer olamayacaktı. Ne yazık ki çözüm de zorlaşacaktı. Hayır, aksine! Gerçeğe yaklaşacaktı. Bu hep bizden saklanmıştır. Hızlanan bir cismin kütlesi de artmaktadır. Kütle arttıkça, onu biraz daha hızlandırmak daha da zorlaşacak ve bu, limit değerde, yani ışık hızına yaklaşırken, anormal bir enerji gerektirecekti. Bunun için ışık hızına

ulaşmak imkansız görülmektedir. O yüzden nonlinear diferansiyel denklemlerden uzak durulmuştur. Çünkü onlar, gerçektir! İnsan da nonlinear dinamik bir denklem takımıdır. Düşüncemizi ele alalım: Yukarıda sıraladığımız sorulara herkes kendine göre E-H yanıtını verecektir. Bunların sonuçları kimseninkini tutmayacak; artı, bir kişinin vereceği yanıtlar da zamanla çok değişecektir. İşte hem dinamik (hareket halinde) hem de nonlinear bir takım.

Kaos bu kadarla da kalmıyor. İncelemeler göstermiştir ki, bir gaz molekülü kapalı bir kaptaki, sabit sıcaklık ve basınç altında gelişigüzel hareket etmektedir. Tabii, rahatça turlayabileceği bir alandadır. Uzun zaman yapılan gözlemlerde kaotik bir davranış sergilemesi beklenen bu molekül, gayet belirli noktalardan defalarca geçmekte ve basınç ve sıcaklık değiştirildikçe, kaotik yörüngesi değişmekte ama gene de o koşullara göre bir modele bağlı kalmaktadır. O model, içinde bulunduğu koşullarla belirlenmiş olmaktadır.

Şu günlerde tüm araştırmalar kaosu da kendine göre bir düzeni olduğunu kanıtlamaya yönelmiştir. Bunun içinse, kaotik yapıların parametrelerini belirlemek gerekir. Yani önce: nonlinear dinamik diferansiyel denklemini yazmak! Dikkat edelim: formüller keşfedilmişlerdir; icat edilmemişlerdir.

KAOS YA DA BİR GÜNÜN GÜZELLİĞİ GECEYLE AÇIKLANIYOR

yelda karataş

Işık, karanlığın içindedir. Bir tuğla nasıl bütün duvarın düşünüşü taşırsa öyle. her damla denizin sonsuzluğudur.

Çocukluğumuzdur sonsuzluk.

"şiir bir baş dönmesinden başka nedir ki" diyor ozan. Çünkü evren korkunç bir gürültüdür, bu gürültünün sessizliğinde ömrümü arıyorum. Bir baş dönmesini.

Sonra "çekim"in pasif olduğunu öğreniyorum, nedir yaşamdan gittikçe uzaklaşırken bize yaklaşan. "Ölmek bile daha kolay sevmekten" diyor Aragon...

Sevmek üzerine konuşmak istemediğimi biliyorum.

Bir ömrün arka bahçelerinde yitirilmiş çocukluğum bazı resimler giriyor düşlerime. Duygularıma kızıyorum. Rastlantısallıkla, zorunluluğun korkunç bağıni aramaktan yorgun aklıma bir çiçek kokusu sunuyorum.

Yukarıda ışığı ödünçlü ay, dizlerimde yara izleri, ağzında şeker tadı bembeyaz bir adam baştan yazıyor gülün şiirini.

Sonra onu görüyorum, ılık harmanisi içinde güneşe insan soyunun onurunu söyleyen Gabriel'i saçlarında ateşin yalazları bir sevinç yazgısı içinde. Koronun söylediği şarkılara eşlik eden ediyor. Kırpikleri ışıktan birer ok kendini kucaklıyor.

Ateştir sonsuzluk. Gülün önünde diz çöküyorum.

KAYNAMA

bayram keten

I

Yavaş yavaş anladım eşyanın niçin delirdiğini. Sandalyelerin durup dururken kırıldığını, asılı tabloların düştüğünü, kitapların yapraklarının teker teker koptuğunu.

Yavaş yavaş gördüm köprülerin halatlarının birer birer kopacağını, boğaza asfaltın ve çeliğin çökeceğini. Yavaş yavaş geçti bu hastalık eşyalardan bana.

Önce tırnaklarım koptu, sonra parmaklarım.

Uçurumlara salıp köklerimi uçmayı denedim bir deli kediyle balkon demirliklerinden.

Yoruldum.

Varılacak bir liman aradım yorgunluğuma.

II

Kaynayan yemeğin yorulmasını seyrettim,

Tortumun yavaş yavaş tencerenin dibine çökelişini.

Sonra herşey aynı kaldı. Günlerce deliremeyen mezartaşları gibi...

Nasıl yayıldı o koku anlayamadım. Birdenbire kabardı ve yeşercli tencerenin üstü. Günlerce yeşerdi ve koktu. İki farklı kaynama dedim yine de. Ya arası

Arası işte yorgunluk.

Günlerce tencerenin yorgunluğunu seyrettim. Günlerce mezartaşlarının sessizliğini. Birdenbire soluğu ve bir kuş olup havaya karışmasını.

Yavaş yavaş gördüm yorgunluğun vardığı limanı.

Yavaş yavaş anladım eşyanın niçin delirdiğini.

hayalperdesi

BİRİNCİ MEVKİDE AŞK

ergun kocabıyık

İran-İtalyan ortak yapımı bir filmidir DU. Hikaye gerçek bir düşe dayanmaktadır. Başrollerde Sylvia Kristel, Enrico Montesano. Büyük prodüksiyon, 1977, renkli.

Enrico'nun babası Tahran'da bir kitapçı; edebiyat çevrelerinde krala bağlılığıyla tanınır. Fakat ihtilal olacağı anlaşılnca görevden alınır. Karısıyla gidişinin bir kaçış olduğunu milislere çaktırmaması gerekir.

Şimdi sıra Enrico'dadır. Elinde küçük bir çantayla, yolda okumak üzere birkaç kitap arar. Üzeri dağınık masada bir yığın gazete ve dergi arasından bir kitap bulur: "Çıkarttırdığım Yasalar", yazan, Aziz Nesin; büyük boy,

birinci hamur.

Dışarda hava kapalıdır, havaalanı kapalıdır. Devrim münasebetiyle süt liman bir hava limanı. Mecburen trenle uzun bir yolculuk yapacaktır Enrico. Tahrârî-Roma treni 18.55'de 2 nolu perondan kalkacaktır.

Enrico gitmeden önce, son bir kez şark kahvesi içmek -ister. Kahvede üç idam mahkumu, üçü de karizmatik birer lider ve üçü de travestidir aslında-poker oynamaktadırlar. Çevrelerinde meraklı bir kalabalık, sonucu bekliyor: Koalisyonu mı varacaklar yoksa yeni bir savaş daha mı? Kahve içmekten vaz geçer Enrico. Gider ayak bir terslik çıkacak gibidir çünkü.

Dışarda taxi bekleyen bir kaçlın vardır: Sylvia Kristel. Kadayıf gibi tel tel bir yağmur başlar fakat sonradan kristal doluya çevirir. Birbirlerini taxiye alırlar. Tanışır, acaip kaynaşırlar. Kadının yanında eski kocasından bir oğlu ve iki bavulu vardır. Taksi, doluyu hafif sıyrıklarla atlatır.

Garda Godard'ı görürler; film çekmektedir. Godard bu kez Amerikalı bir zenci olmuştur. Godard, Sylvia'nın oğluna (Rossi) bir deniz topu armağan eder, ama bunlardan Tahran'da çoktur.

Tren tam zamanında kalkar. Enrico ve Sylvia birlikte seyyahat etmeye karar

verirler. Numaraları birinci sınıftır. Bu numaralar sırasıyla şunlardır: 61, 62, 63, 64, 65, 66. Bütün kompartmanı kapatmışlar, pencereleri ise açmışlardır.

Rossi uyusun diye gözünün içine bakarlar. Rossi uyur. Kadın uyurken eteğinin altından bacaklarını çıkarır. Enrico dayanamaz kapatır: Perdeleri. Beklenmedik bir anda ortaya çıkan Bay Jenerik seyircinin tepkisini çeker. Herkesin kafasında aynı soru: Düşler neden hep ortasındayken biter?

SİYAH-BEYAZ FOTOĞRAFLARDA HANGİ MUTLULUK KALDI

meral baki

Pervanem ölü sandım, ama bu gece! O gece, o gece de mi ölmemişti...
Sanıyorum. Beni kanatmadı bu, sıyırdı geçti bir ayaz.

Ya da

Masallara saygılı bir anakarıncayı incitmek ürkekliği.

Hiçbir umut vermiyor. Alaca bir kuş. O da üzerinde uçtuğu
boşluğun farkında.

Bir oyun oynuyorlar, acıma bile vermeyen.

Sürmeli gözlere özenip... Uçurumunu gömdü bir yerlere. Uçurum,
oyundaki görevini tamamlamışçasına terk etti galiba.

O belki.

Yok sözü tükenmiş oyunlarda.

Yok, sözü tükenmiş oyunlarda.

Mai-siyah sözler uçurumu kendini tüketti...

YALNIZCA.

Gözlerinin rengini gördüğümde, bir daha bakmamaya çalıştım. Bazen
güç almak için, kendimi ödüllendirir gibi sanki; bakıyorum. Ve yine
seviyorum seni. O yaranın kabuğunu yeniden, yeniden soyuyorum.
Bilmiyorum benim için kanayacak hüznün var mı? Ama sesinde
birşey var, beni unutmaya çalışan.

DOĞA FELSEFESİ'NİN EVRENSEL ve FELSEFİ GÖRÜNÜMÜ*

adnan kurt

*'Yukarıda, tümü yıldızlarla beneklenmiş
gökyüzü vardı. Ve biz sırtüstü yatıp
onlara bakarken; yapma mı, yoksa
kendiliklerinden mi varolduklarını
tartışırdık.....
M. TWAIN
Huckleberry Finn*

Son yıllarda fizik bilimindeki gelişmeler, konu üzerinde ilgisi olanlar tarafından ilgi ve heyecanla izleniyor. Bu merak ve heyecan nedir? Fizikte çok önemli olan, fiziksel gerçekleri çözümlemekte bir yol getiren kavramlar nereden kaynaklanıyor ve bugüne dek ne tür süreçlerden geçmişlerdir?

İnsanoğlu, yaratıldığından bu yana, inceleyebilmek için en büyük zamanım alan fiziksel görüngülerin (phenomena) özümlemesi, ona diğer uğraşlarından çok daha değişik sonuçlar verdi. Bu sonuçların irdelenmesi ile bir çok kavramlar edinildi.

Bu kavramların en belirginlerini ve nasıl geliştiklerini bilim tarihine göz atarak görebiliriz. İnsan, çevresini fiziksel gerçeklerin davranışlarını inceleyerek

tanımaya başladı. Ateşin, tekerleğin bulunmasıyla, doğanın fiziksel yapısının incelenmesi ilk ürünlerini vermişti. İnsan yıldızlara baktı, onları düşündü. Bize bugün saçma gelse de onların durumları ve yapıları üzerine varsayımlar getirdi. Doğal görüngüleri de açıklayabilmek için değişik tanımlamalar yaptı. İnsanoğlu bunları yaparken her fiziksel gerçeği ayrı ayrı, birbirinden bağımsız olarak düşünme yoluna gitti. Her ne kadar, biz böyle bir yaklaşımın yanlış olduğu fikrindeyssek de, o günün insanı yeterli araştırma, düşünme ve en önemlisi gerekli bilgi birikimine sahip değildi. Eğer biz bugün dünyanın evrenin merkezi olduğuna ilişkin görüşü yadsıyabiliyorsak, bunu, o günden bugüne oluşan bilgi birikimine borçluyuz. Eski Yunan'da, Tales tarafından, önemli nitelikte bilimsel görüşler oluşturulmuştur. Bunlardan çok önemli bir tanesi, kozmos'un sudan oluştuğuna ilişkin varsayımdır. Tales evren yerine kozmos sözcüğünü kullanır. Kozmos, Yunan düşüncesinde düzenli, rasyonel, anlaşılır bir evreni, içinde geçen tüm olaylar için doğa ötesine başvurmaksızın bir açıklamanın varolduğu bir dünyayı adlandırır. Tales

* DOĞA FELSEFESİ: Fizik biliminin eski adı. Bilimler felsefenin kapsamından ayrılmaya başladığında, doğal görüngüleri nesnel bir şekilde irdeleme ve sonuca varma amacı olan bilime doğa felsefesi adı verildi. Daha sonraları fizik olarak değiştirildi. Fizik adı da Yunanca 'PHYSIS' (yapısal nitelik) den gelmektedir.

böylece materyalist felsefeyi başlatmış oluyordu. O, dünyayı su üstünde yüzen tepsiye benzetiyordu. Daha sonra İyonyalı bilginler, dünyanın evrenin merkezi olduğuna ilişkin fikirler öne sürdüler. Pithagoras ve taraftarları materyalist dünya karşısında bir de metafizik dünya çıkarıyordu. Birinde maddesel nesneler ve ona bağlı hareketler, diğesinde gerçeğin kendisi yer alıyordu.

Leucippus ve Democritus, Empedocles'in Pithagorcu düşünceden yola çıkarak organik dünyaya uyguladığı ünite kavramını, fiziksel dünyaya uygulamış ve atomsal evren görüşünü başlatmıştır. Bu atomların sayısı sonsuz olup sonsuz boşlukta sürekli hareket halindedirler, yok edilemezler. Bu felsefe tam anlamıyla materyalist bir yapıya sahip olup evrende düzenleyici bir ruh aramamaktadır. Zamanla insan astronomide birçok gelişme göstererek gezegenlerin hareketlerine ilişkin varsayımlar ileri sürdü.

Eflatun'a ve atomculara karşı çıkan görüşler ileri süren Aristo'nun fikirleri Galileo'ya dek doğru kabul edildi. Aristo'nun kozmolojik varsayımında yıldızları hareket ettiren Tanrı'sal bir güç varsayılıyor. Yine Aristo, fiziksel gerçeklerin durumlarını ayırık olarak gözönüne alıyor. Ona göre devinme, ortam inceldikçe artacaktır. Tam boşlukta ise sonsuz olacaktır. Ancak hızın sonsuza ulaşması saçma olduğundan doğada boşluk olanaksızdır. Uzay sürekli olarak madde ile doludur. Aristo'ya göre atomcuların, evreni boşlukta dönen atomlardan meydana gelmiş saymaları büyük hatadır.

Zamanına dek oluşan bilgi birikimini özümleyerek fiziksel görüngüler arasındaki ilişkiyi sezinlemeye başlayan Leonardo da Vinci'nin ve daha sonraları Kepler'in

çalışmalarıyla, fiziksel görüngülerde basit matematiksel ilişkiler aranması sürecine geçildi.

Galileo'nun teleskobu bulması ile birlikte, evrenin araştırılmasında gözlem yapma olanağı arttı. Galileo da evrenin matematiksel ilişkiler üzerinde kurulduğuna inanıyordu.

Büyük dahi Newton'un çalışmalarıyla, fizikte çok yeni ve uyumlu bir yaklaşım doğdu. Newton, Doğa Felsefesinin Matematiksel İlkeleri (Principia Mathematica Philosophiæ Naturalis) adındaki, evren gizemlerini toplu olarak çözümleme amacındaki kitabı ile evrensel görüngüleri birtakım matematiksel ilkelere indirgemeyi başarmıştı. En önemli başarısı tüm evren için geçerli 'evrensel çekim yasası'nı ortaya çıkarmak olan Newton, fiziksel olgu ve kavramların bir Tanrı yönetiminde gerçekleştiğini öngörür.

Newton'dan sonra Helmholtz, Kelvin, Joule, Carnot, Huygens, Laplace ve birçok bilimci, fiziksel verileri düzenleyip geliştirerek enerji, elektrik, ışık gibi fiziksel görüngülere tanım aradılar. Newton'dan sonra en büyük bilimsel gelişme 19.Yüzyılda Faraday ve Maxwell'in elektrikteki çalışmaları olmuştur. Ampere ve Oersted'in deneyleri sonucu elektriksel ve manyetik alanlar arasında bir benzeşim ortaya çıkarıldı. Maxwell, Ampere'nin çalışmalarının matematiksel açıklamalarını yaparak, ışığın elektrik ve manyetik alanlardan oluştuğunu kanıtladı. Böylece o güne dek ayrı olan optik, elektrik ve mıknatıs bilimlerinin birleşmesi sağlandı.

19. Yüzyılın başında bilimsel maddecilik, Newton'un mekanik dünya görüşünün etkisinde determinist bir karakter taşır. Bunu en güzel şekilde Laplace'ın şu sözlerinde bulabiliriz:

"Doğada herhangi bir an etkin olan tüm

Çok geçmeden Newton fiziğinin ancak belli hız ve büyüklüklerde geçerli olduğu, atom-altı boyutlarda ve hızın ışık hızına yaklaştığı hallerde bu fiziğin yetersiz olduğu ortaya çıktı. Bu yetersizlikler, yüzyılımızın başında iki büyük kuramın, madde ve enerjinin temel birimlerini konu alan Quantum Kuramı ve hızlı hareket eden kütlelere ve geniş uzaysal ilişkilere yönelik Relativite Kuramının oluşturulmasına yol açmıştır. Birincisini Max Planck'a, ikincisini Albert Einstein'a borçluyuz.

kuvvetleri ve evrende varolan tüm nesnelerin o andaki konumlarını bilen bir zeka, evrendeki en büyük cisimlerden, en hafif atomlara kadar tüm nesnelerin hareketlerini tek bir formül kapsamında toplayabilir. Yeter ki bu zekâ bulunan verilerin hepsini çözümleyebilecek kadar güçlü olsun. Böyle bir zeka için kesin olmayacak hiçbirşey yoktur. Geçmiş gibi gelecek de onun gözleri önünde olacaktır. İnsan aklının astronomiye vermeyi başarabildiği üstünlük, böyle bir zekanın gücü yanında zayıf bir taslak gibi kalır. Mekanik ve geometrideki buluşlar evrensel çekim kuramı ile birleşince, insan aklını, dünya sisteminin geçmiş ve gelecekteki durumunu, sözü geçen bir tek formülün çerçevesinde kavramaya yaklaştırmıştır."

19. Yüzyılın ortalarına doğru, Newton ve Galileo'nun tüm fiziksel kuramları ve özellikle Newton'dan sonra 200 yıl boyunca sürekli kanıtlanan mekanik kuram bir kesinlik kazanarak prestijinin en üst düzeyine çıktı. Artık tüm mekanik görüşlerin bu formül ve kavramlarla

çözümünebileceği inancı yaygınlaştı. Fizik biliminin son aşamaya geldiği ve geriye daha kesin ve duyarlı ölçmelerle ayrıntıları derinleştirmenin kaldığına inanılıyordu. Ne var ki kurama ters düşen bazı gözlemlerle birlikte X-ışını, elektron, radyoaktivite, radyum, quanta ve relativite gibi kavramların ortaya çıkışı herşeyin sanıldığı kadar sağlam olmadığını gösterdi. Çok geçmeden Newton fiziğinin ancak belli hız ve büyüklüklerde geçerli olduğu, atom-altı boyutlarda ve hızın ışık hızına yaklaştığı hallerde bu fiziğin yetersiz olduğu ortaya çıktı. Bu yetersizlikler, yüzyılımızın başında iki büyük kuramın, madde ve enerjinin temel birimlerini konu alan Quantum Kuramı ve hızlı hareket eden kütlelere ve geniş uzaysal ilişkilere yönelik Relativite Kuramının oluşturulmasına yol açmıştır. Birincisini Max Planck'a, ikincisini Albert Einstein'a borçluyuz. Her iki kuramın da kendi alanlarındaki olguları veya olgusal ilişkileri açıklamakta matematikten en geniş ölçüde yararlandıklarını görmekteyiz.

Einstein'ın kuramları, o güne dek ayrı ayrı düşünülen birçok temel fiziksel kavram ve olguları birleştiriyordu. Örneğin, 1905'de bilim dünyasına açıkladığı Özel İlişkinlik Kuramı'nın sonuçlarından birisi ve büyük bir yaklaşıklıkla insanoğlunun tarihsel gelişimini en çok etkileyen fiziksel kavramların başında gelen enerji-madde eşdeğerliği, birbiri ile hiç benzeşimi olmadığı sanılmasına karşın enerji ve maddenin birbirlerinin değişik şekilleri olduğu kanıtlanmıştır.

Einstein'ın kuramlarının evrensel nitelik taşımasının nedeni, yukarıda belirtildiği gibi birçok olgu ve kavramı bütünleştirmesidir. Nitekim, önemli birtakım yeniliklerle, Einstein evreni daha kolay anlaşılabilir bir yapıya indirgemıştır.

Einstein'ın görüşleri bilime, özellikle fiziğe

Mikrokozmosta, ilkönceleri elementlerin atomlardan oluştuğu anlaşıldı. 20. yüzyılın başlarında atomun elektron, proton ve nötron gibi temel parçacıklardan oluştuğu kanıtlandı. Bu determinist görüşü destekledi. Madde üç temel niteliğe indirgenebilmişti. Bu üç temel parçacığın kombinasyonları değişik maddelerin oluşumunu sağlıyordu.

çok önemli ve devrimsel nitelikte kavramlar kazandırdığı için onun görüşlerini biraz daha incelemekte yarar var. O determinist bir bilimden yanaydı. Einstein bilimde olasılıklara, belirsizliklere yer vermiyordu. Evrende mutlak düzenin hakim olduğunu ve bu düzeni gerçekleştiren Tanrı'nın evreni yaratırken kesinlikle olasılıklara yer vermediğini söylüyor ve evrende bir kaosun değil düzenin bulunmasının şans olmadığına inanıyordu. Evreni açıklayabilecek birkaç basit formül arama yolunda Genel Relativite Kuramı ile ilerleme gösterdi. 1916 yılından öldüğü 1955 yılına dek Birleşik Alan Kuramı üzerinde çalıştı. Evrendeki en etkili görüngülerin oluşum mekanizmalarını açıklamaya çalışan ve bunları bir tek yorum altında toplamaya çalışan kuram tamamlanamadan Einstein öldü.

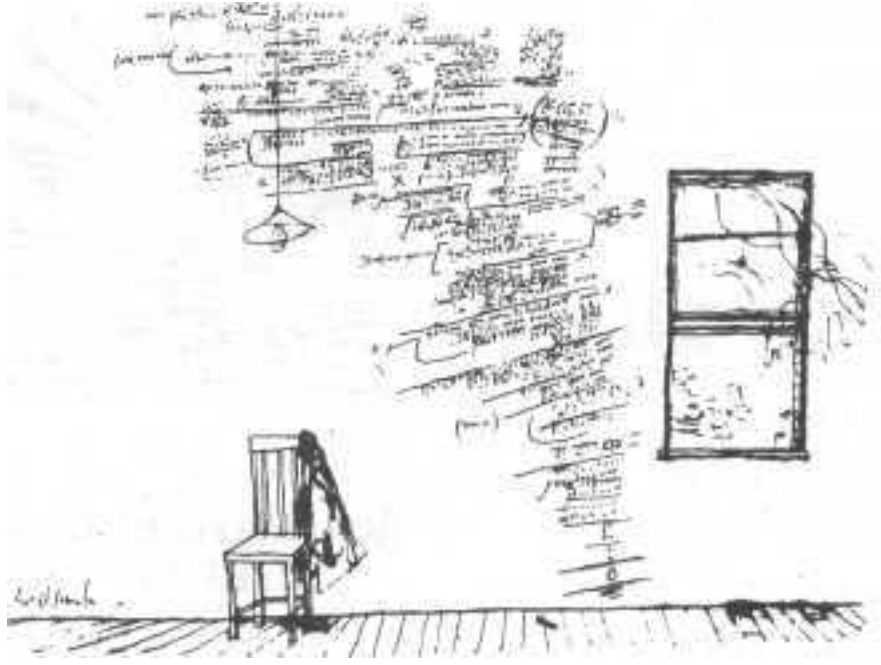
Einstein'in devrinde gelişmeye başlayan Quantum (nicelikler) fiziği, determinist görüşün ardından çok geniş bir belirsizlik anlayışı getirdi. Bu fizik dalının görüşleri genişleyerek ve ilerleyerek günümüze dek geldi. Şimdi fiziğin tüm dallarında, özellikleri termodinamik (ısı dinamiği) ve atom fiziği, yüksek enerjiler fiziğinde başarıyla uygulanmaktadır. Bu kuramda belirsizliğin önemi çok büyüktür. Ençok bilinen örnek: Devingen bir cismin yerini

ve hızını aynı anda bilmek olanaksızdır. Eğer ölçülecek olursa, gerçek olandan çok farklı bir sonuç elde edilir. Belirsizliklerle dolu quantum fiziğinde bir problem çözmek istediğinizde, artık eskinin determinist formüllerinin yerini olasılık hesaplarının aldığını göreceksiniz. Elde ettiğiniz sonucun gerçek ve doğru olması gerekmez. Yalnızca gerçek ve doğru olma olasılığı vardır.

Kuramların, determinizm ve belirsizlik arasındaki değişimi, fiziksel görüngülerin anlaşılmasında ve tanımlanmasında ne gibi değişikliklere yol açmıştır? Bu değişimlerin ana hatlarını şöyle çizmek olasıdır:

Mikrokozmosta, ilkönceleri elementlerin atomlardan oluştuğu anlaşıldı. 20. yüzyılın başlarında atomun elektron, proton ve nötron gibi temel parçacıklardan oluştuğu kanıtlandı. Bu determinist görüşü destekledi. Madde üç temel niteliğe indirgenebilmişti. Bu üç temel parçacığın kombinasyonları değişik maddelerin oluşumunu sağlıyordu. Fakat 20. yüzyılın ikinci yarısında bu üç temel parçacığı oluşturan yüzlerce parçacık bulundu. Böylece üç temel parçacığın gerçekte temel olmadığı, onların da daha değişik parçacıkların kombinasyonları olduğu ortaya çıktı. Bu, doğanın basit bir yapıya sahip olduğu görüşüne ters düşüyordu, ve belirsizlik ilkesinin önemini artırdı. Şimdi deterministler de bu temel parçacıkların oluşumunu sağlayan süreçte bir uyum bularak doğanın basitliğini kanıtlamak uğraşındalar.

Makrokozmosta ise daha başka gelişmeler var. Einstein 'in Relativite Kuramının sonucu olarak sonlu bir evrenin varlığı ileri sürüldü. Gözlemlerin kurama uygulanmasıyla, evrenin sürekli genişleyen bir balon gibi olduğu ortaya çıktı. Evrenin daha ileri ve derin araştırılmasıyla, bir kalp gibi attığı

görüşü güç kazandı. Bu görüşe göre evren belli bir sıklıkla genişlemekte ve sonra sıkışmaktadır. Şimdiki durumunda da genişleme sürecinde. Milyarlarca yıl sonra daralmaya başlayacak ve çok küçük bir oylumda yoğunlaşacak olan evren maddesi, yine genişlemeye başlayacak ve yıldızlar, galaksiler bulutsular yeniden doğacaklar.

Makrokozmosun ve mikrokozmosun gizemleri çeşitli dönemlerde, çözüldü sanılmasına karşın, halen tam olarak çözümlenememiş durumda. Belirsizlik görüşüne bakılacak olursa evrenin basit yasalara indirgenmesi ve tüm görüngülerin anlaşılması olası değil. Buna" karşılık determinist görüşe göre, birgün evrendeki tüm olgu ve görüngüleri açıklayabilecek bir kuram oluşturulabilecek. Günümüzde fizik çok hızlı ve tutarlı bir araştırma süreci içerisinde. Çalışmalar sonunda determinist görüş doğru çıkarsa, büyük bir olasılıkla, açıklanacak kuramlar ve sonuçlar evrenin

gizemlerini anlamamızı kolaylaştıracak, belki de tamamına yakınına çözebilecek.

Eğer belirsizlik taraftarları haklı çıkarsa, fizikçiler görüngülerin ve olguların ayrık çözümlemesini yapmaya çalışacak ve evreni tanıma uğraşına böyle devam edecekler.

Tüm bu yoğun çalışmalar sonucu acaba Helmholtz'un şu görüşü gerçekleşebilecek mi?

"... Ve doğal görüngülerin basit kuvvetlere indirgenmesi biter bitmez ve görüngülerin ancak onlara indirgenebileceği kanıtlanır kanıtlanmaz bilimin de işi bitecektir...."

Şubat 1980

HAYALET GEMİ

Aylık Dergi

Sayı 17 Şubat 1994

20000 TL KDV Dahil

Sahibi

ALCHEMY

Pazarlama İletişimi ve Danışmanlık Limited Şirketi
adına

Atilla ÖZTÜRK

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Sedef ERKMAN

Yazı Kurulu

Sedef ERKMAN Murat GÜLSOY

Nazlı ÖKTEN

Pınar TÜREN Halide VELİOĞLU

Katkıda Bulunanlar

Ata AKIN Meral BAKİ

Coşan BORA Ayşe DÜZKAN

Selim ERGUN Yelda KARATAŞ

Bayram KETENCİ Ergun KOCABIYIK

Adnan KURT Meral MİNİÇ Yasemin SARIKAYA

Esra ZEYNEP

Kapak Tasarımı

Yalçın KARACA

Reklam ve Halkla İlişkiler Sorumlusu

Meriç EYÜBOĞLU

Yazışma Adresi

Hayalet Gemi

Alchemy Pazarlama İletişimi ve

Danışmanlık Limited Şirketi

Ayazmaderesi cad. Yener ap. 19/9

80260 Gayrettepe İSTANBUL

Tel (212) 288 97 15 Faks (212) 266 84 26

**Eğer *Hayalet Gemi* ile
ilişki kurmak
istiyorsanız...**

**Herhangi bir evin loş
odalarından birinde
gözlerinizi kapatın.
Ve karanlıkta bir koltuğa
kendinizi bırakıp,
geçmiş ve geleceği
ve
en önemlisi bugünü
düşünüp sorular sorun.
Sonra
yaklaşmakta olan
Hayalet Gemi 'yi
düşleyin.**

**Ya da
bize yazın.**

EKOTOPYA / Ernest Callenbach

Bilim-Kurgu/Roman

Bu kez bir "ekolojik ütopya" sunuyoruz sizlere... Yayınlandığında çok tartışılan, sık sık basılan ve hemen türünün klasikleri arasına giren *Ekotopya*'da ABD'den ayrılarak yeni bir hayat kuranlar anlatılır. *Ekotopya*'da insanlar varlıklarının anlamını yeryüzündeki bütün canlıları yok olmanın eşiğine getiren "üretim ve tüketim"de bulmazlar. Tersine, diğer canlılarla doğal dengeyi bozmadan yan yana yaşamayı hedeflerler. Mütevizdirlar. Kusursuz olmak, büyümek, üstün olmak gibi bir amaçları yoktur. Suyu ya da havayı kirletenlerin cezalandırıldığı; gazetelerin, kâğıdın yeniden kullanılması, başka ormanların yok edilmemesi için iki hafta sonra uçan mürekkeple basıldığı; atıkların % 99'unun yeniden değerlendirildiği ademi merkezleşmiş bir toplum kurmuşlardır. Dokunmanın, şakacılığın, duygusallığın çok geliştiği; iş ve pyunun birbirine karıştığı; tembelliğin garipsenmediği, marihuana kullanmanın normal bir keyife dönüştüğü; cinselliğin dolaysız yaşanması için özel bir çabanın gösterildiği bir hayat yaşarlar. Hayalin gerçeğe dönüşmesinin hiç de imkânsız olmadığını gösteren az bulunan kitaplardan biri *Ekotopya*... Sunulan hayatlara "hayır" diyenler için...

GECEYİ ANLAT BANA / Djuna Barnes

Roman

ilk olarak 1936'da yayımlanan *Geceyi Anlat Bana*, kitaba bir sunuş yazan ünlü İngiliz Şairi T.S. Eliot'ın Barnes için attığı zarın da katkısıyla belli bir çevrenin "kült kitabı" haline geldi. Eliot, "yalnızca şiirle terbiye edilmiş duyarlıkların tam anlamıyla değerlendirebileceği kadar iyi bir roman" diyordu yazdığı önsözde. Romanın olağandışı dil yapısı ve imgeci üslubu, gerçekçi betimlemelere sırt çeviren, yoğun göndermelerle yüklü "muğlak" anlatı çatısı, sonraları "modernist klasiklerden biri olarak değerlendirilmesine yol açtı. Şiir kurgusu ve mantığını bu denli olağanüstü biçimde kullanan pek az yapıt vardı roman tarihinde. Birçok eleştirmen romanı Joyce'un yapıtlarıyla karşılaştırdı. Bu 'karanlık' romanın kişileri, aristokrasi hayranı, *decadent* bir Yahudi, sapkınlık boyutlarına varan tutkulu bir aşkın kurbanı iki kadın, onların aşkını kendine mal ederek iç boşluğuna tahammül etmeye çalışan zengin bir diğer kadın ve olup bitenleri ve genelde hayatı bir yorum seline boğan, "geceyi anlatan" eşcinsel, serkeş doktordan ibaret. Belirli cinsel, tinsel, toplumsal kimliklerden, yani avuntulardan yoksun, sapkın, irrasyonel, ölesiye mutsuz ve o ölçüde komik insanlar bunlar. Uçlarda yaşıyorlar, yaşamaya mahkûm oldukları kasveti, "gece"yi anlamaya, anlatmaya çalışıyorlar hep. Gerçekten de klasik bir roman gibi değil de çok uzun, yer yer bulanık, ama son derece etkileyici bir şiir gibi yaklaşıldığında tadına daha iyi varılacak bir metin *Geceyi Anlat Bana*. Kelimenin tam anlamıyla *benzersiz* bir başyapıt.

TELEVİZYON: ÖLDÜREN E

N. Postman

İnceleme

Televizyon bir cazibe merkezi olarak hayatımızın baş köşesine oturdu. Alışkanlıklarımız, konuşma biçimi miz, ilişkilerimiz televizyona endekstendi sanki. "Eğlenceli", "renkli" bir hayat yaşamaya başladık. Kamera lar pervasızca mahremiyetimizin en ücra köşelerine giriyorlar. Şiddetin bütün türleriyle tanıştık. "Reality show"larla kan ve acının da bir satış değeri olduğunu, reklam alabileceklerini öğrendik. Kapitalizmin en temel özelliği olan rekabetin insanları nasıl vahşileştirdiğini, iğrençleştirdiğini gördük. Duygularımızı, tepkile rimiz, duyarlıklarımızı törpüledik... Peki, hayatımızı böylesine değiştiren televizyon nedir? iletişim kuramcısı Neil Postman on beş bin radyo ve televizyon kanalına sahip televizyon çılgını ABD'den hareket ederek söz ve yazı merkezli dönemlerle görüntü merkezli dönem arasındaki kültürel farklılıkları "hakikat" ve "kamu söy lemi" açısından ele alıyor. Ona göre, kitabın nitelikli bir kamusal söylem için etkin bir rol oynadığı, düşünme yi derinleştirdiği, ciddilik, tutarlılık, süreklilik ve bütünlük gibi kavramların yaşama imkânları bulduğu *Yorum Çağı* daha hakiki. *Gösteri Çağı* ise ideolojinin yerine kozmetiğin geçtiği, hakikatin imaja yenik düştüğü, her şeyin "eğlenceli" bir biçimde sunularak içeriksizleştirildiği, müthiş bir enformasyon bombardımanının insan ları parçalara ayırarak tepkisizleştirdiği, hafızanın kaybolduğu, algılamının ve muhakeme yeteneğinin azal dığı bir dönem. Hayatımız hakkında karar verilen yer olduğu için çok ciddiye alınması gereken politika artık fikre değil görüntüye dayandırılıyor (ABD eski başkanlarından Richard Nixon seçimi makyajcısının sabotajı yüzünden kaybettiğini söylemiş); halkın zihnine kazınacak görüntüleri tasarlayan imaj yöneticisinin cilaladığı "şovmen politikacı" tipi, partinin yerine geçiyor... Postman bizi, duygularımızı ehliyleştiren renklerin ötesine, eğlendiğimiz şeyin ne olduğunu düşünmeye çağırıyor. DÜŞÜNMEYE! O kadar! Yeter çünkü!

AYRINTI

Piyer Loti Cad. 17/2 34400 Çemberlitaş/İstanbul Tel: (0 212) 518 76 19 Fax: (0 212) 516 45 77

ayrıntılar önemlidir!..

Birikim 56

SOL VE SAĞ • "POPÜLER" VE FUTBOL • "TERÖRİZM" VE ŞİDDET DOSYASI • FAŞİZMİN SÖYLEMİ
• THOMPSON'UN ARDINDAN • ORTADOĞU • KIBRIS'TA SEÇİMLER • PSİKİYATRİ VE PİYASA

İstanbul'un Seçimi TANIL BORA • **Kurtuluş Düşüncesi Üzerine Bir Deneme** ÖMER LAÇİNER
• **Futbol Aşkına Bahane Aramasak?** ÜMIT KIVANÇ • **"Terör" ya da "Mülkün Temeli" Üzerine
Deneme (II)** FARUK ALPKAYA & LEVENT KAVAS • **Faşizm ve Totaliter Diller** ULUS BAKER •
E. P. Thompson: Özgün Bir Tarihçi, Düşünür ve Eylemci • **Türk-Arap İlişkilerinin Geleceği
İçin Diyalog** ORHAN KOLÖĞÜ • **KKTC'de Koalisyonun Anlamı** METE ÇUBUKÇU • **Post-
modernizmden Kuram ve Siyaset** ROY BOYNE & ALI RATTANSI • **Psikiyatrik Tanı ve Piyasa
Üzerine Bir Not** MUSTAFA YILMAZER • **Psikiyatrik Tanı ve Piyasa** RICHARD U'REN • **Çağın Nabzını
Tutun Bir Eser: Hayatî Cemaliler** SELİM DERİNGİL • **Yine "Onlar"!** YETVART DANZİKYAN

Birikim Yayıncılık • İstanbul • Caddesi: İhsanîye Sokak No: 2
34470 • Etiler/Beşiktaş • Tel: 310 22 00 • Faks: 310 12 56

